

המציפה

ערתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

כאוסטריא אינגרן:
 לשנה 7.00 כתרין
 חצי שנה 3.50
 לדבץ 1.75
 באשכנז:
 לשנה 8.00 כתרין
 ביתר הארצות:
 לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.
 מחיר נלווין בודד 14 הלר.
 ברכת סוים 60 הלר. הודעה אירופין כתר.
 זו או זו בראש הגליון שני כתרין
 אין הגדה מהמחיר.

מודעות
 כפי גדל השמחה ולפי מקומן.
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם
 מקום בית הדאר הקודם.
 קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בחוק לארץ להוסף: Oesterreich)
 כ"פ: רחוב סטאסמיאנא 32

Kraków, 1 Grudnia 1911.

גליון מח

קראקא " כסלו פ' ויצא התרע"ב.

לשאלות החנוך וההוראה.

א. לשאלת בני-הילדים.

שאלה זו ואז יקל מאד להתוות את אפשרויות היסוד של גני הילדים ותכניתם לפי מאבנינו הנוכחי. הנסיון הורנו לדעת, שהגורם הראשי ובמעט היחידי לחורבנם של בהים העבריים אינו פנימי חנוכי, שמקום צמיחתו בתוך כתלי בהים, אלא דוקא חיצוני, סביבתי ומקום גדולו ברחוב היהודים הגלותי ועל הרוב עוד קודם: בפנים בית הילדים הגלותי. בכל בתי-הספר היסודיים של העולם הקולטורי יחל הילד למודיו בשנה השביעית לימי חייו שאין מוחו רופם עוד אז ובית קבולו הרוחני נתפתח כבר, כדי להשיג את ראשית-הלמודים השטתיים, מבלי שזנביר עור דעתם של הפרדגונים האינדיווידואליסטים המתנגדים — ובצדק — לקביעת שנת-למוד כללית אחת לכל הילדים, השונים מאד בתכונות רוחם ובשורונותיהם ודורשים גם בנידון זה התאמה גמורה יחידית אל כשרון הפרט, ואפילו אם תחול עיני ההתחלה בשנה השמינית והתשיעית, ואצלנו נמצא לנחוק לקבוע את ראשית הלמודים בשנה החמישית, כי בעת אשר הילד הנכרי יבא לבית ספרו ושפתו אתו, להבין תיכף הענינים הנלמדים בו — יכנס הילד שלנו המדבר זרונגית או פולנית וגרמנית לבסגניו חסר לשון ממש, באפן אשר אלו נקבעה גם אצלנו השנה הז' לראשית-הלמודים והיתה זאת באמת השנה השמינית. לפי שלכה"פ שני זמנים יחלפו בטרם רכש כו הילד אותו מעוט הידיעה בלשון, שכלעדיה לא תתכן הוראת ענינים כל עיקר, ולזה לא יסבימו לעולם האבות היהודים בעירה ואף לא בעיר הגדולה, שרב הילדים

חלף יום העבריים הנגדר ותעבר עמו גם יחד שמחת היום ושאונו והמונו „וכל עלו בה“ וימי המעשה הגיעו. כי כל ההחלטות, שהוחלטו הן לא צרך השעה הנן, אלא שבועות עמוק במהלך העבודה העברית עד ימינו אלה ודורשות את מלוא התגשמותן בהקדם האפשרי. ולנו המורים השובות ביחוד ההחלטות כענין החנוך, אותן ב' ההחלטות, שאין איש יודע גדל ערכן לעתיד כמונו, והן: יסוד גני הילדים וסמינריון למורים. לכאורה דבר קל ומובן מיה, אך רק לכאורה ובאמת יגדלו עד מאד המעצורים ותרכינה המניעות השונות תיכף בעת גשתנו להוציאם לפעולות. אמנם הקדישה הועידה הרצאה מיוחדת כבי הענינים האלה, אבל היתה הרצאה זו כללית יותר, נוגעת ואינה נוגעת ולא הקיפה את נושאייה לפרטיהם, כיאות להרצאה ממשית, שזה רצון בעליה: תולדות ממשיות מעשים ופעולות.

לפיכך ננסה שנית להאיר על שני הענינים החשובים הללו ואקדיש לכל אחד מהם מאמר מיוחד, ויען שאין צרכו של גני-הילדים העברי נובע מעצם אותו המקור, שנובע ממנו גן הילדים הכללי: מקור השעשועים והענג ולכל היותר גם ההשגחה החנוכית, כי-אם מתוך מצבו המיוחד של בית-ספרנו העברי והפרצים שנבעו בחומותיו, לבן בעל כרחנו לכאר בראש וראשון את הסבות, שגרמו לאקטואליותה של

הדרשות במונביהאל בקראקא.
 ליל שבת פ' ויצא חצי השמינית ירוש מר משה ראש על אדות „לגיון“ של וויספיאנסקי. כיום השבת בשעה 3 ירוש מר נ. מיפלב ע"ד ד"ר היהודים מאגריפס עד חורבן ב"ש.
 כיום א' 8 בערב מר מ. מימבערג ע"ד היהודים ברבוליציה הצרפתית.
 במוש"ה שעה 8 דר. ל. גאלדוואססער: על חרבות קארטאגה, שונים וטריפולים; רשמי מסע.
 כיום א' 3 בדצמבר, שעה 2 1/2 יערכו בהיכל הטונביהאל שעשועים לילדים בסדר הזה: נגון, זמרה, קריאה בהשעמה, תמונות אור, שחוק ילדים, מחיר הבניסה 10 הלרים מכל ילה, 40 הלר מגדולים.

שמואל קארמין	אסתר פאפפער
מאורשים, ריה כסלו תרע"ב	מאורשים, ריה כסלו תרע"ב
סקאלא	סקאלא
ישעיה פעלדער	מרים גאלדבערג
מאורשים, כסלו תרע"ב	מאורשים, כסלו תרע"ב
באליגראד	מיעלעץ

כרוב חדות וניל אברך בכמז"ט אתי הוקר מר ישעיה ואת כלתו מ' מרים גאלדבערג במיעלעץ לארוסם. נתן ליב פעלדער — באליגראד.
 רחש לבי דבר טוב, אומר אני ברכתי במוש"ה לרעי חביבי יקירי מר יעקב וויידענפעלד בהרב הגאון אבדיק רימאלוב לארוס עם מ' שרה רחל רייבער בציעשאנוב. מו"ט להריון. נתן אקסעלראד — רימאלוב.

שהור וכאר השמש בטעות הרופאים, כי מרפא נפלא ברא ה' באור השמש ובאור השחר במרחב-יה, אשר בכחם לחולל נפלאות גדולות, אשר לא ישערון רובי הרופאים, המשקיעים את ראשם אך בספרי הסמים והמרקחות ובמסכת „בקורים“, למען ידעו כמה פעמים בקרו חולה פלוני ופלוני וכמה כסף עליו לשלם להם חלף „עמלם“ זה ואת פעל ה' בהדרת הסכע לא יבישו.

עוד על זאת אעיר את המוראים. בשעה העשירית בערב יעלה האדם על מטתו, ויישן בשמונה שעות בחדר שאורו טהור, גם ישקוד להסך את רגליו יום יום בכל צרבו, ובלי עזרת סמים משלשלים (כי אם בשעת הדחק), יען בי מרפם הם את הקבה ואת המעים וגורמים אחרי כן עצירות המעים, שתית חלב, שהמתיקו אותו בנפת (צוקער או דבש) ואכילת לחם סובין (אם הקיבה בריאה, כי לקבה חולה ירע לחם-סובין), והסכן לבוא בבקר בשעה קבועה אל בית הכסא. כל אלה מועילים הרבה מאד לפתוח יום יום את המעים, והרקת המעים יום יום הוא אחד מן הדברים העומדים ברומה של הבריאות, כי בזאת יטהר הגוף מחלאתו, אשר ממנה למחלות רבות תוצאות.

סוף דבר! שקדו להתהלך הרבה באור החיים, באור טהור ולא תחטמו את גופכם יותר מדי גם כבגדים גם בחום הכא מתנור אש, גם במאכל ובמשתה. והסירו כעס מלבכם ותאווה מבשרכם ועבדתם יומם וישנתם לילה, ולא תתיטו לדיק כחכם, אז תתענגו על הבריאות ולא על נקלה תתקררו, כי רק גוף רפה, עיף ויגע ומלא סינים, ואשר

ברואים ויודעי חולי באור השמש במעיל קל ורק הרכב הזה תלוי כטבעם, במדת כחם וכמעלות חום השמש, אם יחושו קרירות בבשרם בהתחלכם עת מה באור השמש בכתנות-אור, או כי לא יוכלו שאת את החום הלוהט, וחדלו ממעשיהם הזה כיום ההוא. אני מצאתי, כי בהיות חום האויר כחוק, בין שיש עשרה בין עשרים ושתיים מעלות רעאומיה, אז ינעם ביותר לרוב ידועי מחלות ממושכות להתהלך עת מה באור השמש בכתנות-אור הנזכרה, וכי יעפו בהתחלכם שם באור השמש, וישבו על ברותות עצים אשר ביער או על כסא קטן, אשר יוכלו לקפלו ולהביאו בידם שמה. על האדמה, אף בהיותה חרבה ויבשה, לא ישבו ולא ישכבו גם בריאים גם חולים, כי אם בהציעם תחתיהם מצע עב כפול, וככלותם „להתרחק“ באור השמש ילבושו את בגדיהם ויתהלכו עוד מעט כה וכה כאשר הם שם עד שוב חום עורם לאיתנה או ישוכו אל ביתם ויעלו על מטתם ויתכסו וינוחו כשעה אחת, ואם הזיע עורם בשכבם על מטתם, וקמו ושפשפו את בשרם במטפתח יד לבנה וטהורה, שטבלוה במים, שמונם כשמונה עשרה מעלות במהערמאטעטער רעאומיה, או כמג מי הנחרות במיץ. — הרופאים, מנהלי בת-תרופת-הסכע, אשר על פני השדה כאשכנז (בתוכם ירפאו חולים בלא סמים כי אם במים — רחיצות ושטיפות, וכריכות בסדינים לחים — באויר טהור יומם ולילה בכלכלה הנגה (ריעפ), במיעוך היסודיים (מאסאזשע), באלקטרון, בתנועה, כמנוחה ועוד) קובעים שם עתה לחוליהם מקומות מוקפים גדה שם יתהלכו בקיץ החולים, אשר בלי קדחת, עת ידועה ערום ועריה באויר

פיליטון

ארחות חיים.

היא תורת הבריאות לארבע תמופות השנה. פאת ל. גראסבערגער. רופא חולים-ברלין. (המסך מגליון 43)
 ד.
 (סוף).
 אמנם לא עלה ולא יעלה על לבי ליעץ בריאים, ואף כי ידועי חולי, ובפרט חולי הריאה, כי ערום ילכו כל הימים כרב חובל הזה היושב הרחם מאדם, אך איעצה את כל בריא ואת כל ידועי חולי בלי קדחת, אשר עוד כחו במתניו, להתהלך יום יום בחוק ובמרחב-יה, כי יצאו בקיץ משך שבועות אחדים בכל יום כהיר למרחב-יה או יבואו ביער, שם יחלצו את נעליהם מעל רגליהם אם חרבו פני האדמה, ושפטו את בגדיהם, ולבשו רק מעיל דק לבן או אמוץ, ועל ראשם יחבשו כובע קש קל ולבן, וישבו ויתהלכו שם עת מה באור השמש, אם אין חמה לוחט עד מאד, כי אם גדול מאד חום היום אין ללכת ערום לעיני השמש; פן יצרב עור הגוף, כאשר בעיני ראיתי פעמים אהרות. הבריאים יסיפו בזאת אמוץ ולרוב החולים ירוח מעט או הרבה אם לא הגיעה עוד מחלתם עד מרום קצה ואם איננה מן המחלות שאין להן תרופה, עד מתי יתהלכו

דהם בקונין. הצוררים בלבלו את מהלך החקירה והדרישה והפרו את גלוי האמת והרוצח לא נגלה עד היום הזה. אך גם על יהודי לא יכלו להשיל את האשמה. רק יהודי אחד נאשם בעדות שקר ומשפטו נחרץ כמו על רוצח. להאסר לעשר שנים. והנה עתה נודע במקרה מי הוא הרוצח. אשת האופה הנצרי ברוינליך ברחק ממנו ודרשה גט פטורין. כי הגיד לה, כי הוא הוא רוצחו של ווינטר. הוא היה לפני אחת עשרה שנה עוזר אופה בקונין והיה רגיל להתרועע עם נערי הקצב פריצגר ושמה היה בא גם הסמודנט ווינטר. כי אהב את בת הקצב. הקצב לא יכול לסבלו וצוה את האופה ברוינליך להרגו בשכר. הוא עשה כן ושחטו והוציא את דמו ונתחו לנתחים ונטל שכרו ת"ס מארק וכהם יסר לו בית מאפה. ברוינליך נתפש ונכלא והוא מצטדק. כי אמנם ספר כן לאשתו, אבל בעת שכרותו ושקר הדבר. אולם יש גם עדים אחרים, שמסר להם כדבר הזה. ויש עדים המספרים, כי בעת שכרותו היה רגיל לבכות על ווינטר ההרוג. קרוב איפא, כי יבררו השופטים את האמת בעלילה הפרוטית, אבל בעלילה האוסטרית בפולנא והרוסית בקיוב עדיין האמת מתחמקה ואינה מבצצה מקברה. שקברוה שם הנוכלים מכשני נפשנו. עדיין בלואים היהודים הילזנו באוסטריה ובייליס בקיוב, אף שגם שופטים יודעים, כי חפים הם מפשע אלא שיד צוררנו רוממה ובידם המפתחות של קבר האמת ושל בתי-הכלא וגם הזמן המרפא כל שכר כאלו נתן ידו עם הרישעים ואינו מגלה במקרה את הרוצחים האמתים. רק ברומניה לא הצליחו הצוררים בימים האלה. היתה לעורך-דין כבוקארט עלילה גמורה על יהודי עם עדים וראיות ומחשבתם הופרה ועורך הדין ועוזרו, שבקשו להוציא כסף מידי היהודי באיום, כי יעלילו עליו למרות צאתו וזכאי מבית הדין, נתפש והם הוכאו במקומו לבית האסירים. רומניה ואוסטריה, איזו מהן עדיפה?

מצילי האכרים.

אבל אשמים אנחנו! כן מיללים עתה העתונים הקלירקלים בגליציה, שהיו רגילים להאשים את המזונים היהודים, כי הם מרעילים את האכרים באלכחול לרוששים. ועתה נוכחו, כי באו נעישו האכרים עצמם למזונים באלפי כפרים מרבים האכרים לשנות לשכרה מאשר בימי היהודים. כי על המזונים היהודים השגחו השוטרים היטב, שלא ימכרו משקים לשכורים, שיסגר את בתיהם בשעה העשירית והכהנים היו מזהירים את העם על הנזירות ורבים מן האכרים באמת הדלו לשנות. ועתה אין השגחה ואין הזהרות, הותרה הרצועה, כל האכרים, אף הנזירים שבהם, מתחוללים כל הכילות שכורי י"ש ואין מוחה, ומסאפינסקי, ראש מפלגת העם הפולנית, שקבל על עצמו להציל את האכרים מידי עושקיהם היהודים ויסר לאכרים בנק, לקנות אהוות גדולות ולחלקן בין האכרים בזול, למען לא יפול מסחר הקרקעות בידי היהודים, סמאפינסקי זה מוכרה עתה לשמוע חרפתו לא מפ' מתנגדיו, כי-אם מפ' שופטים, כי אנשיו, שמסר בידיהם את הצלת האכרים, עשקו את אכריו יותר מן היהודים. שני דירקטורי הכנק הוא, דסקור ופוננסקי, נתפשו בתור עושקי אכרים, לוקחי שחד ובלועי חיל זרים. הכנק עצמו נכשל ועבר ובטל מן העולם וריח סמאפינסקי עצמו נכאש בעיני הפולנים וכווין עד שאינו יכול לקוות עוד לכסא מניסטר כמו שקוה כל ימי עבודתו בפולישקה. הרי נתמנו עתה שני מניסטרים פולנים חדשים, זאלסקי ודלוגוש והוא לא נפקד ולא נתמנה, זכות היישי, שהעביר מידי יהודים לידי אכרים, לא עמדה לו ויש משערים, שעוד מעט תשקע שמשו, כמו ששקעה שמש כל צוררי היהודים בארץ הזאת. לזה יעזור גם המשפט שהיה לו בקראקא, שהבטיח שכר לעורך-דין בוויין, להמציא לו בעלי הון ליסד בנק בקראקא ואחייב מאן לשלם לו את שכרו, כי את בעלי ההון משך אליו כפרוסקציה. סר צלו!

מכתב אל המערכת.

חברים השונים, שנתפרסמו בעתון הזה בעניני הסוחרים וכיחוד מאמרו האחרון של נשיאנו מר שפירא, משכו גם אותי לחוות דעתי. — מתרעם הוא מר שפירא על החקים המטילים עלינו עול קשה, כמו שכיתת יום ראשון ומס ההותמות על חשבונות ועל

אל הגן תהיה הרביעית ובמקרי התפתחות שכלית או גופנית לקויה — השנה החמישית, כאפן שהילד יצא משם לכהים העברי מזוין כיריעת הלשון, כדי להתחיל בו מיד את למוד התורה ויתר הענינים, שתכנית-הלמודים כוללתם ומחייבת ידיעהם.

ידעתי אמנם שהמעצורים לא יוסרו כליל, אלא ידחו בריבם מכהים אל הגן, אבל ראשית אין לשכת, כגולה אנחנו ורפואה שלמה רדיקלית היא בגדר הנמנע, ושנית לא הרי הילד בן חמש כהרי התינוט בן שש. זהו גטע רך, שאין לו עדיין משלו שום רשמים מוצקים ועקירתם קלה, זולת מה שד"ה שעות הלמוד ליום בגן כוהן יפה יותר לעמוד בפני כל המונעים החיצוניים מבי שעות ואפילו גיבכהים. ועוד חכה יתרה נודעת לו לכן העברי מהאכות והאמהות, שיהא משמש בעין מקלט לבניהם הפעוטים, שכ"כ הרבה היו נותנים, כדי לפטרם מכיתם, עד שרכיב מהם יודעים לספר אך בשכחו זה האהר של החרד: שהוא מוציא את התינוקות מכיתם ומשפיע מנוחה לאבות המרודים, ומשום הא ועוד משום שלא נכרים יורו בגן, אלא נשים (גננות) יזכרוהו אף החרדים ואפילו הקיצוניים שבהם למסור בניהם ובנותיהם אל הגן, כאפן שהוא ישמש תעמולה מצוינה לבהים ויועיל לאסף לתוכו את רב ילדי ישראל.

ועתה נעבר ליסודו של הגן ונראה מה חסר לנו להתגשמותו. לפי המצב הנוכחי נדע שתי שאלות דורשות פתרון תכוף, והן: (1) השאלה הלמודית-השטמית (דידקטית-מתודית), (2) שאלת חמר האנשים. ככל אלפי ספרי ההנך שלנו לא נראה עד העת האחרונה אף ספר מתודי אחד במפצוע זה וזה רק כשנתיים, שהחלו מהברינו לשים לבם למנות את החסרון הזה ויכראו לנו שני ספרים, שהאחד (גנתנו) אינו כראי לדבר בו והשני (זהו נסיונם של האחים גורדין בשתי מהכרותיהם "גן תיאורני") הנהו כ"כ מוצלח ומושך את הלב, שהמורה בעצמו ישכח את המנדנציה הלשונית שבו ויחשב את הדבר למשחק ושעשועים גרידא. כשעת הרהק יש לנו איכ כמה להעזר לעיע ויסודם של גני ילדים כהמון יגרוו אחריו עד מהרה מכול של ספרים ומתודות כנהוג. נשארה עוד שאלת הגננות ופתרונה של זו קשה באמת, מחמת חסרון גננות בקיאות במלאכתן ולו יהא אף במקצת לעיע. יסוד גן אחד למופת לא יעלה ולא יוריה, מלבד שאיני יודע כעת שום מוחה, שתאות ותוכל לקבל עליה עבודה רבת-אחריות כזו וגן הילדים כבוצין יוכיה ואם גם נאמין במופתיותו הרי עלינו לתת אמץ עכ"פ לכמה עדי ראיה המעידים, שאינו מן הגרועים וע"כ נחוי לפרש רשת ישל גנים בכל הארץ וכהביא לע"ע מורות-גננות דוקא מווארישה, שתדענה את הלשון הפולנית, שהיא שפת הארץ ושפת חניכיהן לרוב. שם בווארשה קימים עתה שני מוסדות לחנוך גננות. נחוי אפוא להחל תיכף בחקירה ודרישה בענין זה, איזה מהם הנכחי. מוסדו של הלפרן או של אלטרמן, ע"פ איזו תנאים תתריצנה לכא לגליציה וכו' וכו'. השעה דוחקת, המצוה גדולה ואין להחמיצנה. אוים אל תהא תחבולה זאת פוטרנו מלהביא לכאן בקרוב מוסחה ובר הכי מא"י ולמסר כרשותו מספר עלמות יודעות עברית מארצנו, כדי לחנך לנו לעתיד גננות משלנו ולא נהויר בכל דבר על פתחי רוסייה, כמו שעשינו עד כה. עברו כבר שכעת ימי המשתה, נשוב נא לעבודת-החול! המלאכה מרובה והזמן מצר, אל נא יהיו גם הפועלים עצלים!

מ. א. טנגבלט.

על המצפה.

אכן נודע הדברי

אחרי אחת עשרה שנה נגלה הרו הנעלם של הריגת הסמודנט ווינטר בקונין כפרוסיה. זמן הריגת הסמודנט הוא היה ימי תנועת האנטישמיות באשכנז וצוררי יישראל צהלו לשמועה, כי נהרג סמודנט נצרי ולא נודע מי הרוצח. הגה עלילת דם על היהודים! כל מעשי הרוסים האמתים בקיוב בימים האלה נעשו בימים

ידעו כבר אז "עברי" ומעט רליניה גם שם. הגעו נא עתה כנפישכם, במה גדולים יסוריו ודכרוכי נפשו של הסורה העברי כמעט בכל השנה הראשונה בהתלכו כאלם בתוך אותם התינוקות, שעליו לקנות לכבם לאהבה אותו ולקשרם בזה לבית-הספר אך ורק כאמצעות איזו שמה דמתקריא טבעית, שטת שעשועים כביכול שיסודה המשמעת החפשית האנגלית" וסופה להפך לאי-משמעת גמורה, למין אנדרלמוסיא, העוצרת אחיב בעד הלמוד השטתי הרציני. ולא הרי הצרה בעירה כהרי זו שכעיר הגדולה. שם בעירה שאין הילד מפותח כראוי ואין שמירת האכות על בניהם שמירה מעולה, יש עוד ככסניו העברי עם למוד התמונות והצעצועים שבו כה המושך ידוע, ואעפ"כ מה גדולה ההתחרות בינו ובין החרד היש! הרבי הוקן או המוקן אמנם תקוין בו נפש הילד הרך, אולם לעומת זה יקרה לו מאד הסכיכה: אותה הלשון אשר כבית וכרחוב ואותם החיים החצי-פרימיטיביים עם שעשועיהם ומחמדיהם. הילד נמצא בעולמו שלו, לא ידע מחסר. היפלא אפוא אם יקרו לפרקים מקרי נצחון של החרד הנושן על בית-הספר החרדי, ולמידיים המבקרים בחרד ובכה"ם יחד יעזבו לפעמים את האחרון ע"מ ללמוד לבסוף בראשון לכרד! וגדולה מזו התלאה בעיר הגדולה ובכרך. כאן הילדים מפותחים יתר על הראוי ואמנים עלי שעשועים וצעצועים לרוב, אשר ישחקו בהם כהשכל וטוב טעם, כאפן שהרשות אין למענם כבית-ספרנו. זולת אולי הענויים הגדולים כמכטא העברי הזר והקשה לכל-מכמאם הפולניים, ולפי שלא הסכינו התינוקות, צאן קדשים אלה לעמל הלמוד יעזבו רובם תיכף או לאחר זמן את בית-הספר העברי לבלי שוב עוד.

עינינו רואות איפוא כבירור: הסכיכה הזרה ובית האב היהודי הנשמע או הגיטואי הנבער מגדלים שני שפוסים ילדותיים קבועים ועומדים כבר כסוף השנה החמישית לימי חייהם, השונים אמנם תכלית השנוי זה מזה, אך הצד השווה שבהם, ששניהם יחד לא יצליחו עוד לכסניו העברי ואין כל תקות-נצחון נשקפת לו במלחמתו הכבדה נגד אוצר מושגיו ורגשותיו הנכריים של אותו השפוס הילדותי הנ"ל, אשר נוסף לזאת יכטאם הילד בלשון נכריה עשירה לפי הערך, וזה מה שהכריחנו, לבקש דרכים חדשות להסרת הקלקלה האמורה כטרם עבר המועד.

וכאן עלתה שאלת גני הילדים על הפרס. יגעו המורים ומצאו, שאין כל אפשרות הקיום לכהים העברי בגולה כטרם ישתנה לביט טבעי, שהתינוקות לומדים בו שעוריהם בשפתם — ואפילו רק לשליש ולרביע — ומתחילים למודיהם בשנה השביעית, וכיום אפשר דבר זה באופן אחר זולתי ע"י גני-ילדים משוכלל קודם לבית-הספר? שנת הכניסה

עורו הם מאד ונודף מחומו, רק גוף כזה עלול מאד להתקרר (כי ההתקררות תבא כהעצר פתאום נדיפת העור על ידי האויר החיצון הקר המקף אותו פתאום). גם הקשו את גופכם כרחיצות ובשטיפות ממוגות ובשפשופים להים ובלכתכם מעט יחה בהיות עוד שלום בעצמיכם (כיום מחלה אין לעשות כאלה בלתי על פי רופא מלומד). אז תהפנה רגליכם וייטב לכל גופכם, כי רגלים קרות מקור הן לחליים רבים, ואם כחלה נפשכם כרחיצות ובשטיפות ובשפשופים לחים, או אם לא תשיג ידכם לעשותן, התאמצו למצער לרחוץ את כשרכם לעתים מזומנים בפושרים וללכת מעט יחה באביב ובקיץ ולטבול מעת לעת את רגליכם משך שנים שלשה רגעים סמנים במים חיים, ולהוהר ביתר הרברים הכתוכים כמאמרי הזה.

הקוראים! שימו נא את כל דברי אלה על לבכם, למען החיו והייתם שלמים ובריאים, אתם וביתכם, והארכתם ימים.

אמנם באה העת אשר גם אחיבי, העם ההולכים כחשך בכל דבר הנוגע לשמירת הבריאות ולחזוק הגוף על פי דברים טבעיים, יפקחו את עיניהם ויראו וידעו וישכילו, כי טובה בריאות וחלון עצמות מאלפי זהב כססף ומשבע הכמות.

ההשגחה והתמיכה החמירה, יורד המורה למדרגת המלמד הישן, והחברה היהודית אינה מתחשבת אתו. וסמני הירידה נראים כבר במספר התלמידים. כארבעת אלף תלמיד ותלמידה מבקרים כעת את כהים העברים בארצנו ובבוקובינה ומעניין הוא, שהתלמידות רבות מהתלמידים. יודעים אנו להעריך את השיבות הנך הכנות ברוח עברי ושמהים אנו בודאי על עובדה זו, אבל מאידך גיסא המספר הקטן של התלמידים מראה לנו, כי האבות מתיחסים אלינו בקטנות-אמנה ואת חנוך הבנים, שסוף סוף השוכן ויקר הוא להם מזה של הכנות, כי רואים בזה איזה חיוב דתי, אינם מוסרים לירינו. החלק היותר גדול של האבות, השולחים את בנותיהם לביה"ס, אינם שולחים מפאת הכרתם הלאומית אלא משום, שהיכי תיתאי. הלא יודעים הם, כי בזמנו מעריכים את האינטלגנציה של בת ישראל גם מנקודת השקפת ידיעותיה בתרבות העברית ובשפתנו. אבל את הבנים, שטצוה ללמדם תורה, אינם שולחים לבתי ספרנו, כי אין האבות יודעים, שבתכנית למודנו גם התורה נכללה. ע"י תעמולה רחבה עלינו להראות על תכנית הלמודים של ביה"ס. ואם יתקדמו התלמידים בלמוד המספרות העתיקה ירכש לו בית ספרנו את אמונת האבות.

ובהתברר מספר התלמידים תפתר גם שאלת הכסף.

ולכסף בתי"ס צריכים. ע"י אי"חקביעות בכת"ים. שהתלמידים מתמעטים תמיד בקץ הזמן, גם הכנסת הכסף אי-קבועה וכיחד עם שכר הלמוד הנמוך מגדילים הם יום יום את הדפיציט. הגורר אחריו לאחרונה גם את הריסת בתי ספרנו. כל זמן שהיחידים ממלאים את הדפיציט מביסם, ביה"ס הולך ונופל, אבל מתקיים ואם גם נדבנות היחידים תמעט, יפול ביה"ס מחוסר כסף. אם נוציא את ביה"ס מרשות היחידים ונעבירם תחת רשות הרבים תגדל גם אהריות הצבור העברי והרגש החברתי והלאומי יתאמץ לבטח את ביה"ס על כפי חזק ולהצילם מן ההריסה. ודרישתנו הראשית היא בנין בתי"ס מיוחדים לבתי"ס. מכל בתי"ס יש רב לביה"ס בבנין סלכ בית מיוחד (קריאה: גם לביה"ס במראקא קנו כבר בית) עם מאור אלקטרי, לארבעה בתי-ספר יש דירות בכת"ים ויתר בתי הספר משלמים שכר דירה משלש מאות עד לאלפים כתר לשנה. עד כמה שהבערות מושלת עוד בכת"י הקהל שלנו מעידה העובדה, שכערים אהרות בגליציה בנו לפני שנים אהרות בתי תלמוד תורה כמו במרימפול, שמשריץ ועוד ולמרות בקשת אנשי הועד, שיתנו חרר כעד ביה"ס העברי, לא נאותו לבקשתם משום שאינם רוצים להעלות עליהם את חמת החסידים. ולכשתנו מכנים אותם ראשי הקהל את עצמם ציונים, ועלי להעיר, שרק באשמתם נפלו ביה"ס, שהתפתחו, אלא שאי אפשר היה להם לשלם שכר דירה, לו מצאנו בכל עיר. עסקנים שיתחברו לאגודה, וילוו לועד המקומי את הכסף הדרוש לבנין בית, יכל היה הועד אחרי הפתח הבנין, לשלם את החובות מן הלוואת הבנק. התשלומין בכנק עם נכיון על המכוס הנלוה במשך עשרים או שלשים שנה בודאי לא יעלה על סכום שכר הדירה, שמשלם הועד מדי שנה, ואז ישאר הבית קנין בית הספר. ומקוה אני, שאם נגש אל עבודה זו ימצאו גם עשירים, שינדבו מכיסם כסף ויעזרו לבנין זה.

עובדה זו תשפיע לטובה גם על מצבם החמרי של המורים ויהסם אל כהים. לשבעים מורים ומורות, המלמדים בעת, רב לאחדים יש הכנסה סבועה ובטוחה. משכרתם לחדש מאה ושלושים עד מאתים וארבעים כתר אינה קטנה בערך. אבל אי הקביעות של היבשרה, הפחד פן יאבד את מעין פרנסתו היחיד, דאגת עתידו ומשפחתו גוזלת את מנוחתו ואינה נותנת לו את מרגוע הנפש הדרוש לו למלא את תפקידו החשוב והכבד. ובפרט בקיץ, בזמן שגם המורה צריך להנפש מעט ולשבת בשלוח חדש ימים בשנה, בחדש זה תלויה מחיתו כאויר.

ולכן אם ברצוננו שיתמיימו ביה"ס צריכים אנו להרים את מצבם של המורים הרמה חמריית ורוחנית, נדאג לעתיד המורה ובזה יובטח גם עתיד ביה"ס. לשמחתנו יכולים אנו לציין, שכת"י ספרנו כבר

לא היה בכחה להשפיע על רוחו העברי ומה גם להשקיעו כליל. והנה באה האמנציפציה האירופאית, חומות הגיטו נפלו ובעקבות ההשכלה הנכרית התחילה ההתבוללות הארוכה לקנן בתוכנו. והמפלצת הזאת אחזה גם בנשמתנו וכרוחנו. והסכנה גדולה מאד! אחרי הרבן בית-המקדש נהיה "הבית היהודי" לבית מקדש קטן ובעל הכית ואשתו שמרו את האש החדשה. והנה באה ההתבוללות. אין בית יהודי בזמנו שאין בו פגרים. והפגרים הם פגרינו מתי-היהדות. וההתבוללות ממיתה בנושיקה את יהדותנו.

פעם ראיתי בעירה קטנה קבוצת חסידים מרקדים ושמהים על שעלה בידם להציל את ארון הקדש וספר תורה מן האש. שפרצה פתאם. נעצב עמדתי מרחוק ואוסר בלבי: סמוים, למה אתם שמהים? ספר-תורה כי ישרף יבא סופר וכתב ספר אחר, אבל התורה כי תשרף, מי יצילנה? והתורה נשרפת לעינינו יום יום. החרדים ובתי-המדרש בארצנו הולכים ונתרוקנים מחוסר לומדים. והסבה ידועה. החרדים הישנים אינם יכולים עוד להספיק את צרכי העת הנוכחית, ורוח זמנו דורש בית-ספר, המתאים לצרכי היינו הפנימיים ולתנאי היינו החוייבי, החזוניים. בית-הספר הנוכחי צריך להנך את הדור הצעיר למלחמה בפולה, בתור חלקי החברה האנושית למלחמת החיים הכלליים, ובתור חלקי העם העברי למלחמת עמו בעד תחיתו הלאומית. וצורך העת כרא גם בית-ספר כזה, את "החרד המתוקן". החרד הישן היה מוסר דתי, כל הלמודים נלמדו בו רק מנקודת השקפה הדתית, ודרך אנכ היה גם לאומי. "החרד המתוקן" או בית-הספר העברי הוא מוסר לאומי, שבו מלמדים ומחנכים את הילד גם-כן בדרך הדת והמוסר-העברי. תוכן הלמודים בעיקרו לא השתנה, רק אופן-הלמוד ושיטתו השתנה הרבה. בתי-ספר עבריים כאלה התחילו עבריים אהרים ליסד בארצנו לפני עשתי עשרה שנה. ובזמן הצר לקיומם נוכחנו לדעת את הכרכה הגדולה הכרוכה בהם. אחרי עבור שש או שבע שנים נוסדו בארצנו ובבוקובינה כששים בית-ספר, אהרים מהם נפלו והיום מתקיימים כחשים, ובהם מלמדים כשבעים מורה ומורה. עובדה זו בודאי משמחת אותנו, אבל עלינו, העומדים על משמר קיום בתי-הספר, להתבונן גם בזה איך הם תתקיימו ואם נוכל לקות, שלבתי ספרנו במצבם הנוכחי יש אפשרות להתפתח בראוי.

בית הספר בכלל הוא ראי החיים הלאומיים של עם. היי העם העברי בגלות הם אי-גורמלים וגם בתי-ספרנו ביסודם, בקיומם וגם בהריסתם אי-גורמלים הם. כי כמה תלוי קיום בית-הספר בכלל? בצורך הרוחני לבית-הספר ובמרוח חמרי, שתספיק לכל צרכיו החמריים. בכת"י-הספר הכללים טטילה הממשלה חובה על כל האזרחים, לשלוח שמה את ילדיהם, ובכת"י-הספר שלנו הלאומיים יש רק חיוב הכמור הנוכח מן הרגש הלאומי ההוגו. אצלם בתי-הספר הם קנין הצבור, הממשלה חסדינית או העירונית רואגת בעד קיומם ומשגיחה עליהם. אצלנו בתי-הספר הם קנין יחידים, שלפעמים רבות ברכושם הפרטי הם מוכרחים לתמכם. הצעד הראשון להכמחת קיומם הוא להוציאם מרשות-היחידים ולהביאם תחת רשות והשגחת רבים. והדרך פשוטה. לכל עיר ועיר בארצנו ישנה חברת "תלמוד תורה" ולה בית-למוד ולפעמים גם רכוש הגון. עלינו לעזור את רגש ההמון וע"י השפעתו יעלה בידנו, להעביר את "התלמוד תורה" לבית-הספר העברי, בזה נעביר את ביה"ס העברי לקנין צבורי ואגב ארחא נתקן גם את המוסד "תלמוד תורה" שאיננו מספיק עוד לצרכינו הנוכחיים. חכרנו מרסויסמאן בבוריסלב היה הראשון בגליציה, שכתור ראש חברת "תלמוד תורה" עשה זאת ובית-הספר בבוריסלב הנקרא "תלמוד תורה" שבנינו עלה בששה-עשר אלף כתר, הולך ומתפתח היטב, היטב. מנהלנו הגדול חכרנו את האמרה, כבשו את הקהלות" ואנחנו נוסף, כבשו גם את התלמוד תורה. אם בים, העומד ברשות הועד, היחידים, אי-מכוסם הוא כראוי, מכל שכן בים, העומד ברשות המורה הוא תלוי כלו כאויר. וכיאתו של ביה"ס לרשות המורה הוא רק דרגא אחת לפני נפילתו. חסרה גם ההתענינות של העומדים מחוץ לביה"ס, חסרה גם

פינקסים ומקשה על האדבוקטים. המשתכרים יותר מן הסוחרים, והם פטורים מן החקים המעיקים האלה. והוא בא לידי מסקנה, שאין תקנה לסוחרים רק בהסתדרות חזקה. ולענין הזה עצמו רוצה אני להשמיע דעתי. הסתדרות הסוחרים, עכ"פ בערים גדולות אהרות, הכא יש לנו כבר והנה עברו זה שנתים לקיום החברה בקראקא והועד שלה לא פעל הרבה במקצוע הזה. אמנם השתדל מאד לטובת הסוחרים וגם יש אשר הצליח במעשיו. מורה אני שלא ישב הועד בחבוק ידים והתאמץ לפעור כפי יכולתו. אך לא שם אל לב, כי בהסתדרות חדשה העיקר הוא בתחלה העבודה הפעוטה, לכרוא את הצורך בהסתדרות. בראשונה על הועד להנך את הסוחרים להי התאחדות ולעבודה צבורית. גם הסתדרות הפועלים לא נכראה ביום אה, אלא כל פועל ופועל נתחנך לברו לאט לאט, לדעת את ערך אגודות הפועלים והסתפה אח"כ ברצון אל האגודה והיה לחבר נאמן ונלהב למפלגה, וכן נקבצו כל הפועלים תחת יד הנהגה אחת עד שיש למפלגתם היכלת להשתתף ביצירת החקים ולגזור גזרות על ככ הצבור, לעמוד על נפשם נגד כל חוק, שיגרום להם הפסד ולשנות כל החקים הישנים המעיקים להם או עכ"פ להרים קולם ולדרוש כמפגיע לשנותם וקולם גשמעי.

גם עלינו ללכת בדרך הזאת. עלינו להמציא לסוחרינו בתחלה תועלויות קטנות, להרגילים בהן כהי האגודות ובצרכם ועל היסוד הזה נבנה את הארגוניות. כשורה הראשונה צריך בית האגודה להיות כמרכז רחובות המסחר וכו' יהיו מצויים כל העתונים המתעסקים בעניני הסוחרים כל סוחר יהי מוצא חנם עצה וידיעות גחוצות בבית חברתו על-אדות דיני המסחר ומשפטיו. גם טלפון יהיה קבוע שם וכל סוחר יוכל להשתמש בו חנם, וכן גם ספרי אדרסות ולוחות התערוף. לע"ם תכופות ירציאו שם מומחים על אדות עניני מסחר וכלכלה ועל חקים חדשים המתרגשים להכרוא. הועד יעמוד לימין כל סוחר, הסובל צרה ומצוקה מיד לוחציו בתי המסחר הגדולים. שמות לוחצים כאלה יתפרסמו בתוך האגודה.

וחיך מאלה צריכה אגודת סוחרים להתעסק בכל השאלות הנוגעות לסוחרים, אף אם לא בעצם המסחה. כגון בשאלת הקבצנים החוזרים על הפתחים. אמנם כבר טפל הועד בשאלה הזאת בראשיתו ופנה בבקשה אל מועצת הקהל ומאז אין קול ואין קשב. ואין להקל בשאכה הבעורת הזאת ולהשמיטה. כל מי שראה את טהנה הפושטים ידים, הממלאים את ההנות ודוחקים לפטרם טהרה ובאותו הרגע עומדים גם קונים אהרים, שגם להם אין פנאי להמתיך, יודע את מצוקת הסוחר, המטילה חרפה על עירנו קראקא, שלא התעוררה עד כה לתקן איזו תקנה כזה. טה יעשה הסוחר? הישמש בתחלה את קוניו או ישגיח שלא יעלם דבר בהנות או יקדים את הלוקת הפרוטות וכל הקונים ימתינו עד שידחק טהנה אחר של שנוררים אל ההנות? אובד עצות הוא. ונוסף לזה הוא יודע, שע"פ רוב אינו עושה כלל מצוה רבה ב"צדקה" הזאת, כי עליו להפטר בתחלה מעזי הפנים הצועקים והמקללים, הדרושים את "שלחם" בחזק-יד, ברצון וכשמחה היה כל סוחר מקבל על עצמו להרים תרומה קבועה לאיזה מוסד בשביל הקבצנים החם, שלא יכבדוהו בכל יום בבקורם. עוד ישנן שאלות רבות, הנוגעות לסוחרים, אך די בזה הפעם. סוחר.

המצב הנוכחי של בתי-הספר העברים בגליציה ובבוקובינה.

הרצאתו של ד"ר קלנגהופר ביום העברים.

בין שפעת השאלות הלאומיות, שהוליד לנו הזמן האחרון, שאלת חנוך ילדינו היא הנכבדה מכלן ודורישת פתרונה תיכף ומיד. עם ישראל הוא עם הרוח! אחרי הרבן בית-מקדשו ואבדן הפשויות המדינית הגלה גם טארץ מולדתו, את הארץ עזב, ואת פרי הארץ לקח אתו, את הספר. כמשך ימי גלותו הנוראים קוה לעתיד יותר מזהיר. את אמונתו זו קבל מספר התורה. כל הצרות שמסבל דכאו רק גופו, אבל לא את נשמתו. הרגש הדתי התגבר על כל המכשולים ולפי שהתברר הנכרית כמסיבתו היתה נמוכה משלו

רכשו להם זכות אורח בארצנו, כי הפועל היותר גדול, שהוליד אותם הוא הצטמאון להנשמה העברית. ולכן נפנה אל העם ונעוררהו לעבודה.

החדש בסלו למנינו חדש החשמנאים, זכרו את אבותינו שאת חייהם הפריכו על מזבח היהדות, זכרו את הקדושים, שאת מפת דמם האחרונה שפכו במים בעד חפש עמם ויהדותם. זכרו — ועשו כמוהם. הסכנה גדולה, נציל בעוד מועד. קמו עבדו, קמו עשו, בי עמנו יד אל.

הבטחת בתי הספר העבריים.

המצית הרצאת הדין משה פיינרסאן ביום העברים.

אירוניה מרה היא, שאנו בני עם-עולם, עם-הספר צריכים לראוג ולהתוכח, מה לעשות, שיוכלו בתי-ספר אחדים להיות חיים נורמליים, חיים, שיש בהם התפתחות הגוף, התנשאות הרוח והתרוממות הנפש. משה להבין זאת, הלא אעפ"י שאנו חיים בגלות יש לנו מוסד אוטונומי, שיכול — לו רק הפץ — לעשות הרבה בנידון זה. הקהל יכול לברוא לנו גם פה על אדמת נבר היום לאומיים, לו הפץ לשום לב לצרכינו התרבותיים. אז לא היינו צריכים אנחנו להתוכח עיך היסוד הבספי בעד בחיים והבטחתם. די רק להביט על התקציב של הקהל בלבד, כדי לראות היטב, שבין כל ההוצאות יכלה עוד הוצאה אחת למצוא מקום קמץ בעד הסדרותנו הצעירה.

ידוע לבל, שהקהל בלבד אינו לגמרו ערום ממצוות ומפרוטנסיות בנוגע לתרבות, כמו שהפצים אולי שונאיו — הציונים הצוענים — להציגו לפניכם. בפיקס החשבון שלו נמצאו פוזיציות שונות, המכילות הוצאות של „רוץ, רוץ, אשר לא ראתן עין איש ולא שמעתן אזן בן תמותה והן מוכנות ומונחות לשעת הכשרה היינו לבחירות, שם נוכל למצוא גם סכומים גדולים, שמוציאה קהלתנו בעד בתי-ספר, אבל לא לבים עבריים. הקהל משליך מדי שנה בשנה החוצה בסף רב לבסס בלב היהודים אהבה לעם זר ולתרבות זרה, להרחינם מהיהדות.

אין חפצי להאשים את הקהל, חיינו האי טבעיים במשך ימי גלותנו השפיעו עלינו השפעה כיב מחריבה עד שנשארו לנו אחרי ארפים שנה הרבן גמור בבל המקצועות, רק על אחת עלי להתאונן, על העובדה, שהקהל, האוהב להעביר את כל קניני ישראל ותורתו לרשותו, לא עשה זאת גם בנוגע לבתי הספר העבריים עכ"פ הישנים, החדרים. במה נגרע החדר מהבדיצ, השוכים והדומים להם? ומה שלא היה ביכלתנו לעשות עשה הזמן בעצמו וסוף סוף יש לנו ב"ם עברי הדיש, שיסודו ותנאיו חראשים לקיומו הוא בעמדו ברשות הרבים. בל זמן שכית הספר יהיה קנין אנשים פרטים, חברה או כתה פרטית, סופו שאינו מתקים. האומה השלמה צריכה להתאחד ולרכז כל כחותיה, להוציא את ביה"ם שלה מרשות היחיד ולהכניסו לרשות הרבים. אומות העולם כבר הבינו זאת, מה עשתה החברה הפולנית T. S. L. אם נהיו הפולנים נומן האחרון, לעם חזק אוחו ברסן הממשכה, עליהם להודות לבהים ולהסתדרותם, ואם העתונות הפולנית מתיראה מפני המון הליטוויקים ברוסיה ומרעישה את כל העולם הפולני ומראה על הסכנה הצפונה ביהדות הרוסית לקיומם הראומי, אז ממעימה היא קודם כל את העובדה המעציבה את הפולנים והמאשרה אותנו, היינו שליהודים הרוסיים ישנם כמה וכמה כתי ספר עם הכנסות קבועות.

אבל לא רק אנשי הקהל, כי-אם גם הפוליטיקנים הראומיים מתעלמים מהסתרותי בהים ואינם מכינים את ערכה בעד הפוליטיקה, שהם מקדישים לה מיטב בחותיהם. החנוך העברי הלא הוא גורם חשוב בעדם. הם עושים תעמולה רפ לפני הבחירות, כדי שיבין העם בחפזון מה זאת יהדות ומהו בוחר יהודי וכיכ יהודי. רק אז בשעת הבחירה אנו מרכיזים כל כחותינו, להשפיע על אחינו עד שיעלה בידנו להשיג את פתקת הבחירה מהם. עבודה כזאת היא רק חצאית. צריך להבין, שאי אפשר לחנך עם, בין המצרים, על רגל אחת. אם רוצים מנהיגנו שיהודי נליציה יכחרו ביהודים לאומיים, צריכים חם לחנכם מנעוריהם כביים עברי, לתת לו תוכן עברי. אבל מנהלי הפוליטיקה שלנו לא הבינו זאת עד היום. אמנם הם מרכיבים בהר להכות עיך התפתחות השפה העברית וספרותה,

אבל — בשפה הפולנית. ו-אשר ידרשו מהם, שיעשו דבר מה בעד הגורם החשוב הזה לתחית עמנו — אין, קול ואין עונה! אינם רואים, שביהים, אעיפ שאינו שוה בעת אפילו פרומה בשוק החיים הפוליטיים יעשה פרי לעתיד אפילו לשרה העבודה שלהם. אמנם הראו לנו רצונם הטוב והכריזו יסוד מונד של מאה אלף כתר, אבל — רק על הניה, להשתדל להוציא את החלטתם אל הפועל, זה לא!

בתור יהודים משלמי מסים וארגוניות שונים יכולנו גם להתאונן על הממשלה על נקודת מצבה בנוגע לבתי הספר העבריים. אנו יכולנו ליסד רק בים עברים. אבל תלמידי בהים האלה הם גם אנשים וצריכים להיות חיים נורמליים על יסוד ידיעות כלליות ולא יספיק להם החנוך העברי, אם אין קמה אין תורה. אנחנו צריכים בים כל לי, שיעמוד על יסוד עברי לאומי, להכיר בו את החנוך העברי עם החיים הראליים. וכים כזה רק הממשלה צריכה לתת לנו, כמו שנתנה אותו לאומות אחרות. אבל לעיע אנו מסתפקים בתביעה כזאת בשפתנו העברית ולא בלועזית, כדי שלא יבינה העמים, כי ספירותינו הרשמיות עוד מתביישות להבליט תביעה מנפסמית כזאת. אולם נקוה, שיבוא יום, שנחשב לעם בין העמים והממשלות תתנהגנה עמנו כמו ינס אומה בריאה גם בנוגע לתביעה זו.

בכל אופן אין להשאיר את ביהים העברי כמו שהוא גם לעתיד. ההכנסות משכר הלמוד אינן מספיקות. לכל מוסד דרוש קרן קימת לשעת הדקה, ובלעדיה הוא תלוי באויר. ההכנסות עולות ויורדות וההסתדרות תוכל להתמוטט ומי יציל אז את המוסד מבליה שלמה? הנה שעת היקרות ומה אם יבאו המורים וידרשו בצדק איזו הוספה על שכרם, כמו שעושים כל המורים והפקידים בעמים? בזה אין עוברים על „לא תוסיפו. הפדגוגיה צועדת צעדים ענקיים קדימה ושמת הלמוד של היום היא בלי ערך מחר ועלינו להיות מוכנים כשנוי ערכים הדרוש בכל פעם הוצאות חדשות. לכן נחוץ לנו כסף, כדי שנוכל להבטיח לבהים העבריים עתיד אפשרי. נחוץ לנו אוצרה, שהכנסותיו תדירות ותגדלנה מיום ליום ומשבוע לשבוע בלי הרף, ובעזרת עצמנו. אמנם החובה על כל העם לראג בעד קיום בהים, אבל קדם כל מוטלת החובה על האנשים חנהנים ממנו תחלה. לכן עלינו לפנות בראשונה לאבות התלמידים, מס מיוחד יושם על אבות התלמידים, מס קמץ, 20 הלר לחדש מכל תלמיד, וכל פרומה ופרומה תצטרף לחשבון שלם לסכום הגון ולפי חשבון שמהי נוכל לקבץ באופן הזה מ"ו אלף כתר בשנה. הועדים המקומיים ישלחו את הכסף הנקבץ אל ועד ההסתדרות וכה תקבץ ברבות הימים קרן יסודית ונוכל לעבוד בבטחה את עבודתנו.

פיריטון קמץ.

הקיצותי והנה...

שבוע עלו היה לי השבוע הזה, פולות מברשים שמעתי מקרוב ומרחוק, כל יום הביא בשורה חדשה, בל גליון עתון שקראתי הרנין את לבכי וכבר הפצתי לצאת החוצה ולרדד משמחה לעיני רואים ולקרוא: שישו ושמהו אתי כל היהודים, כי ימות המשיח הגיעו, התנערו מעפר וקומו, רקדו במחולות של מציה, כי נושענו, תמו ימי גלותנו, שלמו ימי אבלנו, בא היום שקונוהו זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו! שמעו נא ואמרו אתם, אם צדקתי או—לא עליכם — יצאתי מדעתי.

הנה עתון זה מבשר ואומר, כי באמריקה נסחלו ארבע מאות בהנים נצרים למחות נגד לחץ היהודים ברוסיה ונגד סגירת גבול רוסיה בפני יהודים נתינים אמריקה; עתון שני מבשר ואומר, כי ראשי הכהנים הנצרים באנגליה שלחו מכתב תוכחה אל הרבנים שם על אשר אינם משגיחים על חנוך בני ישראל והם מגדלים כפראים בלי תורה וכלי יראת שמים ונמוס ועיכ עליהם, על הכהנים הנוצרים מוטל לקבל על עצמם לחנך בני ישראל לתורה ולמעשים טובים; עתון שלישי מבשר ואומר, כי סופרי איטליה וצרפת מתרגמים את שירי פיטנינו דעברים החדשים ללשונותיהם.

להעשיר את ספרותם ואמרת בלכבי: ממילא יאז גם אחינו המתבוללים שם את ספרותנו החדשה ויתחילו ללמוד עברית; עתון רביעי מבשר ואומר, כי מלך ספרד יסד בים גבוה בשיביליה לחכמת ישראל ולספרות העברית; עתון חמישי מבשר ואומר, כי הקלריקלים בגליציה מתופסים על חויהם ואומרים חטאנו ליהודים, כי גולנו מידיהם את ממכר הי"ש בחשדנו בהם, בי הם מרעיילים את אכרינו באלכהול ועתה נוכחנו בי מאז נמסר ממכר המשקים לידי האכרים רבתה השכרות בתוכם על אחת שבע; עתון ששי מבשר ואומר, כי רוצח הנער ווינטר בסוויץ, שבעבורו העלילו עלינו עלילת-דם, הודה בעצמו, כי הוא הרוצח ובשקר חשדו ביהודים; עתון שביעי מבשר ואומר, כי נציב מדינת פולן העיד בגלוי, כי הוא חי בתוך היהודים זה שנים רבות ומצאם אנשים כנים וישרים ונאמנים וחנם מציקים להם ומחפשים עליהם עלילות וגזורים עליהם גזירות קשות.

בל הבשורות הטובות האלה, שבאו בתפוחות זו אחר זו, מסכו עלי רוח עינים והייתי כגבר עברו יין. לא ירעתי באיזה עולם אני. הנבראו כבר שמים חדשים וארץ חדשה? הנתיקו דברי הנביאים על השלום הנצחי ועל תשובת הגוים משנאתם הנצחית ליהודים? ובדמינוי צירתי לי את התפתחות הדברים באופן הזה הלאה, הנה מוסיפים גדולי העמים ללכת בדרך הזאת, הנה מתקבצים צירי כל הממלכות הגדולות בבית חווייר הגדול המורסי ואומרים לו: בשם אדונינו מלכי אירפה הננו מבשרים אותך, כי כלם נכונים לצאת לעזרת הטורקים, להציל את טריפוליס ואת כנגו מדי חיל איטליה כתנאי שתישיבו את פלשתינה ליהודים, להיות להם ארץ אבותיהם מדינה אוטונומית תחת חסות השולטן. הנה פקודה יוצאה מאת קיסר רוסיה, כי חפשה נתנה ליהודים והנם אזרחים גמורים, אין נגרע להם דבר מזכויות כל יושבי רוסיה. הנה המניסטר לחנוך באוסטריה מכנים לפרלמנט הצעה חדשה, לכונן בלבד אוניברסיטה רותנית ואוניברסיטה יהודית, שילמדו בו גם ספרות ישראל וכל הלמודים הכלליים בשפת עבר. הנה המניסטר למשפטים באוסטריה שולח פקודה לפרוקורטור העליון, לבדוק את משפטי הילונר ולשלוח עשרים שומרי סתר לביהם, לחקור ולדרוש אחרי הרוצח של שתי הנערות בפולנא, להסיר הרפת שוא מעל היהודים הנעלבים חנם. הנה המניסטר לעניני הפנים באוסטריה שולח פקודה לנציב גליציה, כי מהיום והלאה גם בגליציה יבחרו להם האזרחים בלי הבדל עם ודת כאי-חכם ברצון הפשי למועצת הממלכה ואסור למנות נבחרים מטעם הממשלה.

מי יודע עד היכן היה כח דמינוי משתרכב והולך, לתאר לו מהוות מרהיבים כאלה. שליח בית הדואר הפסיקני ומסר לי עתון חדש, פתחתיו בחפזון, אולי אמצא עוד בשורה שמינית, אך כמעט פתחתיו והנה — פגרום חדש, ולא ברוסיה או ברומניה, כי-אם בצרפת ואחרי המלגרמה הזאת נמצא מכתב מאיטליה המשטיע חדשות, כי גם שם מכינים פגרומות, להנקם ביהודים על המפלה במריפוליס.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. נפתחו פה בשבוע הזה שני בתי-הספר העבריים החדשים. יסד מנהל ביה"ם העברי לקדם מר משה ראט, האחד הוא לעיע בעל שתי פדרנות גבוהות לנערים בני י"ב — י"ד שנים, שכבר למדו עברית ותורה, והם לומדים מלבר השתכללות בלשון העברית ובחכיכה עברית, גם תורה ומפרשים בעיון, נביאים, משנה, הלכה ואגדה ורברי ימינו, הבל מפי חכמים מובהקים, מוסיחים ראשונים, לכל מקצוע מורה מיוחד. שפת הלמוד היא העברית. — בביהים השני הגבוה לומדים בחורים בני תודה, הרוצים להשתלם בלשוננו ובספרותנו העתיקה והחדשה, שם ילמדו כל הלמודים הניל בעיון וגם שים ומדרש והספרות החדשה ולמודי תול כלשונו ובמדעים מפי מוסחים ראשונים. זהו בית מדרש גבוה לתורה ולהכמה.

מכתב מרוסיה.

בשיתתו של סופר, הצפירה עם הדיפוטט היהודי מר ניסלוביץ תודיע זה האחרון, שהוא תחלים לקבוע בקומיסיה את ההצעה עיך בטול-ההתנים, שרבות עמל להבנינם, לעוררה ולהעמידה על הפרק. הוא בא לידי פסקא זו מתוך יאוש מרי אחרי הוכחו, כי אין כל תקוה להצעה זו, אחרי המאורעות בקיבו

מחרוב ומרחוק

שונות. ניאורג מלך אנגליה ואשתו נסעו להודו. לקבל שם את כתרי הקיסרות וסרו גם למצרים. — אלפי איטלים ברחו לאוסטריה. לבגד יקחום לצבא המלחמה. — הנשים באנגליה עשו הפגנה רכה בלונדון נגד חוק הבחירה החדש, שאינו נותן להן זכות הבחירה. שכרו את חלונות בתי הממשלה ועשו מהומה גדולה. — לפי ספירת העם בצרפת נתמעט מספר הצרפתים כחצי הראשון של השנה הזאת ביותר משמונה עשר אלף נפש. עד כה היה מספר המתים ומספר החיים כמעט שווים ועתה מספר המתים גדול ממספר החיים ביח אלף. זאת אומרת שהעם הצרפתי מת. — הספינה האיטלית "רומניה" נשקעה אצל טריעסט וששים איש נמכרו במצילה. — החינאים, שטררו בלוחציהם המאגדשאים ובקיסרם, נורתים את צמותיהם מעל ראשיהם, שהיה טפוסים כל כך להחינאים עד שלא יכול אדם לתאר לו חינאי בלי צמה. הצמה אינה מנהג חינאי, אלא מאגדשאי, כאשר כבשו המאגדשאים את הארץ בפו את החינאים לגדל צמות כמותם. — בני הכארון אלכרט רותשילד בוויץ נתנו מעובדן אביהם המששים אלה כתל לחברה ההוקרה למצוא תרופה למחלת הסרטן. — בפאריז מת הכארון גוסטב רותשילד בן פיג שנה.

*

מושבה יהודית בבאר שבע. "החרות" מודיעה כי בהשתדלות הרדי רופין מיפו נקנו 5000 דונם קרקע בבאר-שבע בשביל אכרים יהודים מרחובות ומראשון לציון והממשלה כבר אישרה את הקניה. מושבות היהודים יתפשטו מעתה "מדן ועד כאר שכני" הגבול הקדמון של א"י. הערך הרב של הקניה הזאת נראה מכעס עתונני הערבים, המתאוננים, כי התפשטו דציונים כבר גם על באר שבע, שלא הגיעו שמה עד כה.

על חשבון היהודים. באוסטריה ובאונגריה נצחו צורנינו. לנול את צרת היקרות על ראש היהודים ובאין עצה אחרת לשלמוני המדינות והערים, כי הלא אין הבור מתמלא מחוליות, אי-אפשר לקחת מזה ולתת לזה, הם מסכימים לעצת שונאי ישראל, לקחת מידי היהודים ולתת לאחרים, כלומר להקטין את חסירות בגולת משכרת הסוחרים הקטנים. במעצת העיר בודפשט נתקבלה הצעת אנטישמים, ליסד אגודת מניות למכירת מוגנות בעיר. האגודה תביא את מיני המזון ממקורם הראשון ותמכרם בלי אמצעי לאנשי העיר ואלפי חנונים ותגרנים ורוכלים יפסידו מקור פרנסתם. בזה היתה לאנטישמים אשר במעוצה שעת הבשר להרחיב לשונם בננות היהודים וביחוד "הפולקים". אמנם היהודים שבמעוצה ענום בעוה, אבל ההצעה נתקבלה ואלפי יהודים יאכרו לחמם. ואין זה הכל, עוד יד הצוררים נטויה. אגודות שונות באונגריה התחברו לאגודה אחת וקבעו בעיר המלוכה ועד פועל, לעמול בכל עוה, להטות את לבות המחוקקים והמפלגות הפוליטיות, להוציא חוק, לסגור את בתי המזינה והמרוח בכל יום השבת בשעה הששית בערב ויהיו סגורים עד יום ב' בהסר וכן בחגים הנצרים; זאת אומרת לקפה בפעם אחת פרנסת רכבות בתי אבות יהודים, המתפרנסים רק ממכירת משקים במוצאי שבת (עת תשלומי שכר הפועלים) וכיום ראשון.

עלילת הדם בקיוב. שוטרי הסתר בבלבו כל כך את ענין עקילת הדם בזרזן עד שאי אפשר עוד לשופטים למצוא בו את ידיהם ואת רגליהם. בדומה היתה שאלה על הענין ואין המניסטר יודע מה להשיב ושלח למייב פקידים מיוחדים, לחקור ולדרש את האמת. והיהודי ביילים יושב סגור ומסוגר, אף שאין שום יסוד לאשמתו, רק להפיים דעת צוררי ישראל. בקיוב אומרים, כי נגלה לחוקרי דין, שהרצח נעשה ע"י גנבים פשוטים, שחערמו להרוג נער נצרי ולהעליל על היהודים, למען יכוננו פגרום ויובלו לנגוב ולחלק שלל.

גזירה חדשה ברוסיה. היהודים בצבא אינם זוכים למעלת פקידים, זה מוכן מאליו. אבל לפי שהם חרוצים ונכונים ויודעים קרוא וכתוב נעשו בתוך הגדודים למשרתי הפקידים ולסופרי הלשכות. עתה

שהגבירו את הקטרוג בפסליה של פעלה וכסביבות הדומה. החלטתו זו סצאה מתנגדים בין עסקני הצבור ולא הניחה את דעתם של עתונים אחרים. ה"הינט" כתב שאחריות גדולה לקח נסילוביץ על עצמו בהחלטתו האחרונה וה"פריינד", הליברלי והדמוקרטי בין העתונים היהודיים, מתרעם על שניסילוביץ הסיר את השאלה החשובה הזאת מעל הפרק. וכבאר הוא: בסצבנו ברגע זה אי-אפשר לבוא בתביעה; או הכל, או לא כלום. אם יתרחב התחום אפילו אך במקצת — כדאי הוא עמלנו. ולבוא עכשו ולהסתיר את ההצעה — זוהי פחדנות יתרה. סצבנו כ"כ רע ער שאי-אפשר לקלקל יותר... ולכן אין לירוא ספני, השסא, שסא לא תביא לנו תועלת הצגת השאלה הזאת על הפרק. תקותם של הפרוגרסיבים הרוסיים בכלל והיהודים בפרט, שבאה אחרי נאום הראשון של ראש הממשלה קוקובצוב, הוכיחה כנראה כליל. לחנם סתהו כלם בנאומם זה; לחנם לא חדלו לדבר, כי קוקובצוב ריצה לברוא בדומה סרכו פרוגרסיבי, שיוכל להשען עליו, ולחנם הודיע אחד הדיוטמים הסוציאליסטיים, כי נקודת-ההשקפה בני מפלגתו מתאימה להשקפת הממשלה, שהכניסה הצעה לובלית סאר ע"ד הבטחת בריאותם של הפועלים. בנאום השני של קוקובצוב, שנאם ביום ו' העבר ע"ד הצעת-החוקים הפינלנדיים, — הזכירה לכל פרוגרסת הממשלה עתה. בפעם הזאת הודיע קוקובצוב גלוי, "שקורס הדשי" לא יבוא בפוליטיקה של הממשלה. הוא באר באופן בהיר, כי הכל ישאר כסו שהיה וכסובן גם, ההון היהודים הרוסי, בהצעת-החק ע"ד השווה-זכויותיהם של הרוסיים בפינלנד, שנתקבלה כאותו יום ע"י הדומה. נאסר בפירוש, כי דבר חוק זה אינו נוגע ליהודים... קוקובצוב באר, שהכל קיים כמו שהיה בזמנו של סטולפיץ... ויקודם סטולפיץ, כן עתה יתחשב קוקובצוב רק עם היסנייים והלאומיים...

ראש עיר אודיסה טולמטשוב שלה את פקירי הפוליטיקה, לבקד את בעלי הבתים ובחי הססתר של היהודים ולשאול אותם בדבר שפם ושם אבותיהם כפי שגרשמו בפספידט. כן פנה אל לשבת הרופאים, שתשלח לו סיד רשומת-הרופאים והרוקחים היהודיים ובה צריכה הלשכה לקרוא בשמותיהם של אלו כמו שהם רשומים בתעודות. כל אלו ההתבולות נעשות לשם הבחירות העתידיות להדומה הרביעית. באופן זה אוסר טולמטשוב לפסול את הבוחרים היהודים, מפני שבאודיסה נוהגים רובם להקרא בשמות של נוצרים וכבר נבעו לדון אלה היהודים הקוראים את עצמם, בשמות זרים ונענישו לשלם עונש עד 25 רובל.

בקיוב נתאספו חשוכי העיר, לדון ע"ד יסוד חברה של אמידים לקנות אדמה בא"י וליסד קולונייה מיוחדת בעד בני-קיוב. ההחלט למצוא חסשים איש, שכל אחד יבנים המשת אלפים רובל ואחר שיגיע ההון היסודי לרבע סיליון רובל יבואו בדברים עם ה. ה. ליבונטין ואויסיסקין לקנות אחוזה גדולה בעד חסשים איש מבני קיוב. לע"ע יש בקופת החברה ששים אלף רובל. לומר של החבדה נבחר סר הלל זלטופולסקי.

בישיבת הדומה, שבררו את שאלת סצב היהודים בפינלנדיה סצא לו קרופינסקי, אנטישמי ירוע, שעת הכשר ללעוג ליהודים והגבלותיהם. הוא הכניס הצעה, שינתו כביכול, ליהודי פינלנדיה שווה-זכויות עם יתר הנתינים הרוסיים שבארין זו ואהרי שנשא נאום השלאל לעג ורעל על צרותיהם של "היהודים" הסיר את הצעתו. והדומה קבלה את הצעת החוק הפינלנדי עם ההוספה האוסרת, כי היהודים והצוענים יבואו לנדיה. סוגג בליים בזכירותיהם לפי חקי פינלנדיה. הרפוטטים היסנייים הכניסו אל הקומיסיה של הדומה שאלה לסניסטר הפנים ע"ד הריגות של יושביסקי, ע"י היהודים למטרה דתית. על ישיבת הקומיסיה, שהיתה בימים האלו עורר הדפוסט פורישקיביטש סקנדל נודא. בין יתר דבריו אסר האנטישמי הזה, שאם לא תקבל הדומה את שאלתם של היסנייים, יערך בוראי פוגרום גדול וחוק; הוא ידפוס סתונתו של גוף יושבינסקי בסילוניים אכזפלארים ויפצם כין העם הרוסי. וזה יביא אסון גדול על העם העברי...

צורר היהודים הידוע כנשיקוב הסציא עצה הדשה להכחיר את היהודים ולדכא את הדיבולוציה; בכל סקום שיתנפלו על אחד ער ספקודי הממשלה, צריכים לגרש את כל היהודים הנמצאים במקום זה...

בורשה התחילה עונת הקונצרטים וההרצאות של חברות "הזמר", "חובבי שפת עברי". הראשונה ערכה קונצרט של הסוזיקה הקלסית והריצאות ע"י הרבה מסופרניו הטובים, כמו פרץ, אש, ציימלין, סוקדוני, איסבער ועוד. "חובבי שפת עברי" התחילה לעבוד באנרגיה עצומה, שבדואי תביא בסהרה את פירותיה. סלבד ביהיעקד הספרים ואולם הקריאה הגדול שלה פתחה סחדש שעודים: ללמד השפה העברית לגדולים לבד ולקטנים לבד. ובכל שבת עורכת היא הרצאות ע"י טובי סופרניו הצעירים. הרצאות אלו כושכות אליהן קהל רב מאד ואולם החברה אינו די להכיל את כלם. עד הנה נאמו: ספוג, ניסכובים, פיקסאן, זעצער ועוד. על תערוכת "בצלאל" באודיסה נסכרו בדבים כסחיר 12000 רובל. תערוכה כזו חושבים לפתוח בשנה הבאה גם בקיוב. בקיוב התחיל לצאת ירחון זירוגני בשם "לאן" סוקדש לעניני האסיגנציה והקולוניאציה היהודית.

כפטרבורג מת הושוורליסט הרוסי-העברי פריסקין. הוא כתב בעתון הרוסי-העברי, ווסחוד" וגם בעתונים הכלליים הרבה לכתוב מאסרים בשאלת היהודים.

ישראל זאהן

ורשה.

נזר שר הצבא פריאסלוב בפטרבורג, שלא לקחת מן היהודים למשרתי הפקידים וללשכות הסופרים, כי אלה צריכים להיות בעלי מרות ונמוס יודעי לשון וספר (ובטובן אין ביהודים כאלה). לכן יוהרו האופיצירים לחשיב את משרתיהם וסופריהם אל המחנה ולמנות נצרים תחתיהם.

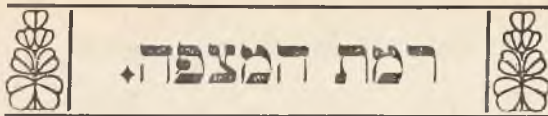
"אנוס". כווארשא מתהלך — לפי עדות "הצפירה" — איש זקן ושמו ליפמאן צבי וואלדמאן, שנתפס בקסנותו לצבא בימי ההוטפים ועבד יותר מעשרים שנה בצבא ושטר כסתר דת ישראל, אף שהמירו דתו כאונס. אח"כ שמש בתור לבלד ככמה בתי פקודות של הממשלה ובכל השנים האלו היה נאמן לדת ישראל. כווארשא נשא אשה יהודית והיליד בנים וחנכם בין יהודים ובין הנצרים ובכתי הפקודות החזקוהו בנצרי נמור. ע"פ חוק חפש חדת חזר בגלוי לדתנו ואכבר פרנסתו והוא עתה. עני ודורש עזרה.

מחאת הרבנים נגד עלילת הדם. זה עתה נדפסה בארגנה של הממשלה הרוסית "רוסיא" מחאת 813 רבנים נגד עלילת הדם, שנתחדשה. שלא הרבה, שהרבנים כתבו את המחאה לפני כמה חדשים ולא נתפרסמה עד כה. כפי הנראה האריכו המשא ומתן ביניהם ובין העתון הרשמי עד כה, לא אבו העורכים לקבלה. הרבנים מוכירים, כי העלילה הוכחשה זה כמה פעמים ע"י ראשי הכנסיה הנצרים ומלכים, שאסרו להדשה ועתה קבלה צורה חדשה, שמאשימים רק כתה אחת בישראל, החסידים. הרבנים מודיעים בכל תקף לעיני אלקי ישראל ולעיני כל באי עולם, שאין כל רמו בשום ספר יהודי לרצח דתי ולשמוש ברם אדם ואין ליהודים ולשום כתה בהם ספרים נעלמים, והחסידים אינם כתה דתית ואין להם ספרים אחרים. לכל ישראל יש רק תורה אחת ואין הבדל דינים וחקים בין חסידים וכין יהודים אחרים. הרבנים מסיימים בתקוה, שסופה של האמת לנצח והשקר בעשן יכלה.

שובב בדרך לבו. בנינוא באיטליה נטבע הטיליגנר היהודי דוד ליאונגא, שהיה התן בית רותשילד בפאריז וגרש את אשתו ורבק באשה שובכה והלך עמה למסעיה לחיות חיי הפקרות. עתה נטבע בים. האשה הכטיחה מאת אלף לירה לאיש, אשר יציל את עוגכה העשירה, אך לשוא.

מהלקת ע"ד תכונת היהודים. בכרזין היה וכוח נמרץ באספת חכמים בין שלשת דמומחים בחקירת תכונתו של העם היהודי: פרופסור זוסברט, פרופסור אפנהיימר וד"ר צולשאן. הראשון אמר, כי מטבע היהודים לנטות לצבירת הון וזאת היא בל שרש נשמתם (כידוע כתב בן גם בספר גדול ודרש באספות עם בכל אירפס). אפנהיימר אמר, כי אין המדה הזאת טבעית ביהודים, אלא התרגלו בה בגולה מאין להם ענף פרנסה אחרת מלבד עסקי הכסף וכן לפי שגרשום ממקום למקום ולא היו כמותם לעולם בשלומם היו אנוסים להשקיע רכושם בכסף בעין, ד"ר צולשאן אמר, שאין ללמוד מהצלחת היהודים בעסקי ממון, כי הממון הוא שרש נשמתם ולו הם מוכשרים יותר; אלא ככלל בחות הנפש של היהודים מפותחים יותר, יען כי עסקו כל ימיהם ביגיעת הסח ובהתאמצות הרוח ולפי שבגלותם היו עסקי ממון נוהים להם יותר, רכשו להם הסתגלות מיוחדת לזה. אבל באמת יש ביהודים בכלל יתר כשרון בכל מקצוע ומקצוע שיאהזו בו, כי כח נפשם חזק יותר.

הבחירה בדרוהביטש ובזלוטשוב. ביום ג' ש"ז היו בחירות ההשלמה למועצת הממלכה בשני מהוות הבחירה במקום לוונשטיין וברייטר. בדרוהביטש ובנותיה העמד שוב לוונשטיין ע"י איש הרמים פייערשטיין ונצח נגד הד"ר סגל ונגד הסוציאלי ד"ר הוונג, אע"פ שהיתה התעמולה בעד זה האחרון רכה ועצומה. הסוציארים, שהיו בבחירות הראשונות בעלי ברית לוונשטיין ותמכו בו, בגדו בו עתה וכל אדיריהם באו להלחם בו. הזהירות והשמירה מצד הממשלה היו כלתי רגילות, באו לדרוהביטש מחנות ז'נדרמים ושרי מחוות זרים הנהיגו את הבחירה. נמסרו 7221 פתקאות, מאלה על לוונשטיין 5221 על הוונג 1302 ועל סגל 1029. לוונשטיין נבחר. בזלוטשוב נמסרו 5361 פתקאות, מאלה על המניסטר הקודם דולמבא 2530 ועל הסוציאלי

רמת המצפה

עברי חינואי ונצרי נפגשו.

מאת ש. מ. פערלמאן.

עתה כשעניני ארץ חינוא עומדים על הפרס והמסכות המהפכות שם בתחבולותיהן מעוררות תהוהו כעיני מרבית אנשי המערב, אשר רק לשמע און שמעו שיש עם חינוא כתכל עם עתיק יומין, ויחשבוהו לעם גרא עם יושב השך. עתה אשר פתע פתאום והעתונים מודיעים הרשים לבקרים, כי העם הזה התעורה, לשנות את סדרי הממשלה בארצה למגר את כסא המלוכה ותחת הממשלה הבלתי מוגבלת, אשר ישרו הקיסרים בארץ זה כחמשת אלפים שנה, רוצה העם ליסד ממשלה רפובליקנית תחת יד נשיא בחר העם, עתה בטח יהיה לרצון להקוראים לשמוע על דברי העם הזה מפי איש היודע אותו היטב.

הנני מדפדף בקונטרסי, שבו רישתי לי בימי שבתי בארץ חינוא, מאורעות ושרטוטים למזכרת, ובורר אני לי ממנו אלה, שלדעתי ימצא הקורא העברי חפץ בהם, כאשר רק הוא, היודע את רוח עמו עם עתים יומין בעם החינואי, מוכשר להבין ולהרגיש את הלך רוחו של החינואי.

בשנת 1901 ואני גרתי או ארבעה חדשי הקיץ בעיר צ'ינג'ו על שפת הים הצהוב; בעיר הזאת דרים מסתים רבים ישועיים ודומיניקנים, ולא הרחק מהעיר, בעשרה מילין (קילומטר) ממנה, על הגבעות הנשאות, המשתרעות על חוף הים כנגול לו, בבתי מכלל יופי, שם מעונות לכנים מסתים פרוטסטנטים, וכאשר מספר המסתים בעיר הזאת לא מעט הוא מספר שאר בני ארצות המערב דרי העיר, בהכרח יושבי כל הסביבה מעורבים עמהם ומתעספים בהם לעתים קרובות. על כן היו גם לי מבירים רבים בין המסתים הפרוטסטנטים, אשר פגשתי מדי יום ביזמו כבית מכירי הסוחרים והמונסולים שם, ואם גם פעמים רבות היינו מתוכחים על דברי אמונת החינואי ואנכי לא העלמתי את דעתי והגדתי להמסתים, כי עול ואון הוא להפריץ לארץ זרה ולהבנות את אמונת בני הארץ בעיניהם, ומח נם שאמנת החינואי היא כאמת אמונה כאל יהיה, והמסתים ידעו, כי אני מתנגדם, בכל זה לא היה בינינו ריב ומצה וכאחים וכדעים התהלכנו יחדו.

פעם אחת ויבקש אחד המסתים הפרוטסטנטים ממני ומאת אחד מאורכי איש חינואי, מלומד ומחפסוף, לבקרוהו בביתו לשתות תה עמו ועם מרעיו, אשר יתאספו אצלו, כי נדברנו לשיח יחדו ביום ההוא כגן הנהמר של הסוחר שען-טאי הקרוב לביתו של המסתי, את הגן הנחרר הזה נטע הסוחר שען-טאי על שטח גדול המשתרע על פני גבעות אחדות ובגן נטועים כל מיני עץ פרי מכל קצוי ארץ ואיים רחוקים ועצי הגפן שם נושאים ענבים נהמרים וירועים לתהלה. הסוחר החינואי העשיר הוציא רב כסף, להביא את הנטיעות מאפסי תבל, למעת אותם בערן גנו ולפאר ולשכלל את הגן הזה, אשר בו יתפאר. והגן הזה פתוח לכל הרוצה לבוא בו והרשות לכל איש הכא שמה לאכול מכל פרי עצי הגן בנפשו שבעו ורק אל כליו לא יתן.

היום המיועד היה צח ובהיר והים היה ישוקם וזהר לו כראי מלוטש, ולכן תחת להיות נשואים כל הדרך כשידות (Säfte) על כתפות חינואים, כנהוג שם, לקחנו לנו סירת דוגה גדולה ונרד בה אני ואחבי החינואי ומסית אחד, שבא לקדם אותנו, והוא כבן שלשים שנה, דיר לפילוסופיה, שזה רק כשנה אחת מאז בא לחינוא כמלאכות הברה פרוטסטנטית אמריקאנית, ללמד את החינואים תורת הנצרים. כל צעירי המסיתים מרם דמדו לדעת את העם ומרם נוכחו להבין, שעמלם לריק, ושהחינואים — ובפרט המלומדים — ילעגו להם וישחקו לאולתם ולתורותיהם ולספוריהם. הם אזהבים להתוכח תמיד עם החינואים, והם נכונים בכל עת ובכל שעה לקרא לויכות, כי יאמינו שכתם בפיהם, לנצח את החינואים ולהכניסם כבנית הדת הנצרית. כהיותנו כדרך מצא גם איש חברתנו, זה המסתי, אשר

החפשי, תלמידון של כרייטה היהודי רייצים 2802. נבחר רייצם, אותו תמכו היהודים והסוציאליים.

חדוש בהיסטוריה. סופרה הפאריז של הגאנעטא ווארשאוסקא, איזה יהודי קראקאי ושמו ווייס חדש דבר גדול בהיסטוריה הפולנית, שלא ידעוהו כל הוקרי דיי פולן עד כה. היהודים היו מחלקי הממלכה הפולנית בין שכניה, כי הם סכסכו את האכרים באצילים והסיתום למרוד עד שהיו הממלכות אנוסות להתערב. אדמה פוריה היא פאריז לגדל רשעי ישראל כאלה, כי ישנם שם יהודים אחדים כאלה העובדים כל ימיהם עבודת צוררנו.

פגרום בצרפת! אחרי הפגרום באנגליה נעשה פגרום גם בצרפת, בעיר הגדולה לי און. שם גרשה הממשלה את הנזירות הקתוליות וחמת העם המאמין נתכה — על היהודים, כזו את הנזירות, פוצצו חלונותיהם, פצעו יהודים אהדים שברו שער ביהכ"ז ונכנסו והרחיבו כל אשר בו כאופן, שגם החולגנים בוסייה לא הטיבו לעשות מהם. הנוק גדול מאד, והפוליציה היתה חסרת אונים לעמוד בפניהם. גם בפאריז התעורה תנועה נגדה יהודים, הסוחרים דרשים כמרץ הקים ומסים קשים נגד הזרים, אספו ארצות המערב את הרפת המזרח.

רשעת רומניה, הטפלנה המהזיקה בנושנות כפרלמנט הרומני הכניסה אינטרפלציה נגד הממשלה הבלרית, כי פקידה אונסים את החנונים היהודים לחתום על העתון, הרשמי שלה ומאיימה עליהם, שיסגרו את חניותיהם אם לא ישמעו.

שירים עברים בתרגום איטלי. הפימן האיטלי הנצרי ארמן-בישוראני תרגם את שירי ביאליק לאיטלית ועתה הוא מתרגם גם את שירי משרתינובסקי.

הלאומות המסחר הרוסי. שקעה שמשו של סטולפיץ וזרחה שמשו של טימאשוב. כאשר מת סטולפיץ אטרו, שמתו עמו גם מחשבתו, להוציא את המסחר מידי היהודים ולמסרו בידי רוסים לאומיים. עתה קם גואל למחשבה הזאת, המניסטר למסחר טימאשוב. הוא עורך הצעה, לכונן לשכות למסחר, שלא תהיה רשות ליהודים לכוא בהן. וצוררי ישראל שמהים בו ורואים בו משיח החדש ויש נציבים הרוצים להנוף לממשלה ולמפלגת הלאומיים ומציעים הצעות להצר ליהודים ולהוסיף לגזול זכויותיהם.

צוואת גביר יהודי. בעל העתונים היהודי פוליציה, שמת בניו-יורק, הניה כצוואתו עתונים יומיים אחדים היוצאים מניו-יורק ומסמו. לואים ומכניסים מיליונים בשנה, לצדקה הניה עשר מיליונים, ליסד בית למוד גבוה לחנך סופרי עתונים וחמש מיליונים לבנים למזיקה ולספרות וסכום גדול לשלם מפדיו פרס שני אלפי בתר בשנה למי שיכתוב מאמר ראשי מצוין והודעה מצוינת ממקרי יום יום.

התמעטות היהודים בגליציה. יהודי גליציה הולכים ומתמעטים, הדבר הזה נודע מתוצאות ספירת העם האחרונה, בשנת 1890 היה מספר היהודים 11.6 אחוזים ממאה נפש בארץ, בשנת 1900 רק 11.1 ובשנת 1910 רק 10.9 אחוזים. במזרח גליציה לבדה היו היהודים בשנת 1890 13.6, בשנת 1900 12.8 ובשנת 1910 רק 12.4 אחוזים. הפולנים הולכים ומתרבים בארץ וכן הרוטנים והיהודים מתמעטים, אע"פ שבעשר השנים האחרונות באו אלפי משפחות יהודיות מרוסיה לגור בגליציה. היהודים בורחים מן הארץ מהסר פרנסה, גם מספר הלידות הולך פוהת במדה שמרבים היהודים להתקבץ בערים הגדולות, כי כן דרך יושבי כרכים, למעט בפריז.

תאב לדעת. במספרי. א: אנה אדוני נוסע ג ב: לברדי. א: פוטו או לעסק. ובאיוה מספר א: במספר ייש מתוק. ב: מאיוו פורמאן א: מפירמא פלונית ושמי פיינקובען ונולדתי בבואלא, שם אבי כד וכך ושם חותני כד וכך, שלשה ילדים לי ושנותם כד כך, צעברתי כצבא בגדוד פלונ, אתמול בשעה 5 יצאתי מלובו והיום בשעה 11 אבוא לכרודי — היש עוד שאלה ג: האם ישאלתיך ג

מוזמן קרוב בא לחינוא, כי השעה מיכשרת לויכוח יפתח את פיו לפתות את אוהבי החינואי ולהביא ראיות שונות מהברית החדשה ושאר ספרי הנוצרים, שיסודם רק באמונה לבד, להוכיח כי רק אמונת הנוצרים לבדה היא האמתית והאחת וכל יתר האמונות, כזכות הן, אוהבי החינואי ענהו דברים נמרצים ומצרים: "דע נא אדוני הדיר לפילוסופיה, כי אנכי לא אאמין כנפלאות הכתובות בספריך, ואתה באת אלי לא בהגיון ופילוסופיה, כי כדברים של אמונה, ולמה תשחית את דבריך חנם, הן הם כלם מאפע וללא תועלת". אנכי, שכבר הורגלתי לטענות המסיתים ולתשובות החינואים צחקתי בקרכי על המסית החדש, אשר עוד נפתח לבו להאמין, כי יצלה לו לנצח את החינואי בפטפוטי מלים ובסיפורי מעשיות.

(סוף יבא).

"מאי קא משמע לז?"

(המסך).

את התורה הזאת מחויבים היו גם מבקרינו אנו ללמד להקוראים, ואז השיגו את המטרה. אך המה ראו את אויבה היותר גורא של הספרות היפה בה-מאי סמדין, האורה, ויצאו למלחמה עליו; השתדלו להוכיח להקורא התמים, ששאלה זו אינה תופסת כלל מקום אצל הספרות היפה, ששאלה זו משפילה את כבודה, מחללת את קדשה, כביכול. הקורא התמים, בעל הבית, זה "שק התבן", כמו שמכנהו פרץ, האמין אולי לדבריהם, וכזה לא היתה הרעה עוד כל כך גדולה, אך גם הסופרים הצעירים האמינו לדבריהם כלאמת מוחלטת, ומה צמחה רעה רבה להספרות.

ומני אז החלו ככל יום לעלות "כוכבים" חדשים על שמי ספרותנו, ואמנים ענקיים, בעלי כשרונות גאונים, פרו וישרצו למכביר בכמהין ופטריות אחר. הנשם, צעירים רבים, שלא קרו לא שנו ולא ישמשו תלמידי חכמים, החלו להפיץ מעינותיהם החונדה, ספורים, ציורים, רשימות, קטעים בני דפים אחדים ובני דף אחד ועוד פחות מזה, שאין בהם לא מנדנציה ולא פרובלימה, לא אמת ולא יפי, לא תועלת ולא הנאה, כסו בארבה את פני הספרות. והקורא העלוב קורא וקורא, מניע בכתפיו מנענע כעפעפיו ואינו מבין כלום: כל זה למה לו? מדוע מחויב הוא לקרא את כל הדברים הבטלים האלה? אך יראתו, אולי יש איזה סמך בין מכותו זו ובין השאלה הארורה "מקטלין", משתייתו והוא נושך את שפתיו כשיניו ומחריש, פן יבנהו איזה מכקר: "בעל הבית"! "שק של תבן"! הסורא התמים מורא עצת בריינין לכל הסופרים והצירים הצעירים, הפונים אליו במעשי ידיהם ובמענותיהם על הקהל, שאינו שם אליהם לב, בשעה שאחרים זכו לפרסום ולתהלה בזמן קצר: "למדו, עבודה, וסוף הכבוד לבא"! והקורא מוצא את העצה לכוננה וישרה, אולם מתפלא, מדוע אין מי שיעץ לסופרים צעירים רבים, שזכו לפרסום גדול, ללמוד, לעבוד, לקרות ולשנות ולהפיץ רק אהרי כן מעינותיהם החונדה? מדוע עונדים המבקרים עטרות לראשי האמנים הגדולים כביכול, בשעה שיצירותיהם עם כל סימני הכשרו שכהן, הן פרי כסר עור, המקהה את השנים? מדוע הפו את הבקרת הספרותית, הבאה ללמד לא רק את הקורא, כי אם גם, ואולי עוד יותר, את הסופר הצעיר לגמירת ההלל הגדול, לתהלות ותשבחות, להריאת קדוש, קדוש! לולי ידע הקורא (מדברי המבקר), שהסופר הוא עורגו צעיר (שיהיה לארך ימים, עד מאה ועשרים שנים), אז עלה ברעתו, שסופר זה הוא אחד הקדמונים, אולי כן דורו של הומירוס או שכל הפחות, של שקספיר, שעבד וכמל מן העולם ימים רבים לפניו ושעל פי הפתגם הרומי "post nortem ant nihil, ant bene" אין לספר בננותם, וללמדם דעת מכל שכן שאין כל צורך.

ומזה נולדה התולדה המעציבה, שכין עשרה ספורים או ציורים של סופר צעיר מפורסם ומוכתר בזרי נצחון יל ידירב המבקרים, רק אחד ראוי להפוס, ועל פיו יש לשפט שבעל כשרון לפנינו, והנותר ראויים היו לדפוס לו נשתמרו עוד זמן ארוך בארג

לעקטורען, וועקסעלשטובען א.ז.וו. צוא האבען אונד
ווערדען אויך איבער וואונש פאן דער לאַטעריע
Kanzlei, Wien IV. | 1 Mittersteig 3a
per Post zugesandt.

קונקורז

טועצת הקהלה בנייטארקט (Nowy targ) אצל
סאנדן גמרה בישיבתה בהסכמת הרב מרא דאתרא
למנות מיד שו"ב שני בקהלה ע"פ התנאים האלה:
(א) שנותיו לערך שלשים שנה
(ב) תעודת רב יריש שהוא מוסחה ושנתחנך
באומנותו;

(ג) הוא צריך להיות בעל תפלה מוסחה, קורא
ומוהל;

(ד) לעת עתה יתקבל לכחינה רק לשנה אחת
ואם יהיה רצוי לצבור יתמנה בקביעות;

(ה) שברו הקבוע מקפת הקהל 2000 כתר לשנה.
חוץ מהכנסות, שאינן קבועות;

(ו) זמן הגשת הכתבים וההתייצבות לפנינו עד
יום 31 לחדש דצמבר 1911, עד היום ההוא ישלחו
אלינו הרועים במשרה זו את בקשותיהם ותעודותיהם
וכתיבתם;

(ז) הוצאות נסיעה לכאן נשיב רב לשו"ב
שיתמנה פה.

JSR. CULTUSGEMEINDE Nowytarg
(Galizien).
L. Syrop.
ביש הנהגת הקהלה ל. סיראפ.

בערלין

"אריענט האַטעל"

שיפוכויערדאס 6 אס באהנהאף פירדיכשטראססע
ערשטקלאססגעס כשר רעסטאראן
פאהרשטול, עלעקטר. ליכט, טעלעפאן
באדער אין אללען עטאזשען.

הנני מברך במזיט את רעי הנכבד מר אהרן
יואל הרבסט פה לארוסו.

אורי לגנני — קניהינטשע.

בלב מלא רגשי ידידות אברך במזיט את ש"ב
המשכיל מר ישעיה פעלדער פה לכואו בכרית האירוסין
עם מ' מרים גאלדבערג במיעלען. מזיט להוריו.
יעמב לעבער — באליגנד.

תזל כטל במזיט לדענו חיקר והנכבד מר ישראל
זאנדנארטען באולעשיצע לארוסו עם מ' יוסא צוקער-
מאן ברוטכרובא. מזיט להוריו.
האחים שטראסבערג — לוכאטשוב.

אנו מברכים במזיט רוב אושר את מר יעקב
צבי טאסמבוים כסאנדן לרתונתו עם מ' טכח מריעזער
שם, מזיט להוריו.
זאב דוד איזאקוביטש ואשתו — סוקלוב.

ברכתי במזיט נתונה למר עטנואל לויף בכוריסלב
לארוסו עם ה' פעפי סינאל בסוקאל.
איזיזה קרוג — דרוהוביטש.

דיא גראַססע עפעקטען-לאַטעריע פיר'ס קינד,

דיא פיר דיא אַבדאבלאזען אונד נאַטליידענדען
קינדער אינד צו גונסטען דער ארטען וועבערפאמיליען
פֿעראנשטאלטעט ווירד, האט צור צייט אין ווען דיא
טרעפֿער אין דען פֿערשיעדענען גראססען שויפֿענ-
סטערן דער רענארמיערעטעטען ווענער פֿירטען אונד
האַפֿליעפֿעראנטען אויסגעשטעלט. דיעזע פֿראַבטיגען
טרעפֿעראויסשטעללונגען פֿינדען דאס אונגעטיילמע
לאַב דער בעפעלקערונג אונד פֿעראקען געדאדעצוא
צום אנקויף דער לאזע, וועלכע ערפֿרייליכער וויזע
נאמהאפֿטען אבזאטן פֿינדען. נאכדעם דיא ציעהונג
שאן אס 21 דעצעמבער שטאמפֿינדעט, קאַנען דיא
לאזקיפֿער לייכט אונד בילליג צו אייגעס זעהר הוי-
שען וויינהאבסטגעשענק קאטמען. צוא דעס האבען
זיא נאך דיא שאַנע גענוגטאונג דעס וועבערעלענד
אויס אדלערגעבירגע איהר שאַפֿליין צוגעווענדעט אונד
אויך דען ארטען קינדערן צור וויינהאבסצייט איינע
קליינע פֿריידע בערייטעט צוא האבען. לאַזע א 1 קראָ-
נע זינד אין אללען טאבאק-טראַפֿיקען, לאַטטאָ-קאַל-

שלהן הכתיבה, לו ישוב עליהם עוד שבעה נמיים
לפי מבטאו של בריינין, ועתה הם נדפסים רק כדי
"שלא להוציא את הניר הלקי ומשחיתים את מעם
הקורא ומעם הסופר בעצמו, ותחת דברים של קימא,
שיכלו בעלי הכשרון לתת לנו אנו מקבלים רק דברים
בטלים.

הוכחות וראיות, המאשרות את משפטי הקשה
קצת, ישנן. תחת ידי חבילות, חבילות, אהשך אותן
לעת אחרת, אולי נתראה עוד פנים; ובינתיים פשטשו
במעשיכם ותמצאון בלי טרחא יתרה.

סופרים צעירים! אם חסים אתם על כבוד
הספרות, אם חסים אתם לכבוד עצמכם כל יחלל בעיני
הקורא, אם חסים אתם על השארת נפשותיכם וארך
ימיכם — שובו, שובו אל "מא קמיל" ויהי מוראו
עליכם. אחד הקוראים.

דוד רייז מאורשים, ר"ח כפלו תרע"ב
בולחוב

הננו מברכים את ידידנו החרוץ מר דוד רייז
לארוסו. מויל "המצפה"
ממקור לכבי נובעה ברכתי במזיט לרעי החביב
מר נחמן שטיעל לארוסו עם מ' דאבה דארף.

חיים ראזענבוים — פראקא.
ברגשי אהבה אברך את רעי הנכבד מר נחמן
שטיעל לארוסו עם מ' דאבה דארף.

היום הירש — קראקא.
רעי מר נחמן שטיעל, קבל ברכתי במזיט
הנובעת מקירות לכבי לאך כמשר האירוסין עם מ'
דורא דארף פה. שלמה אלווייס — קראקא.

ברוב גיל אברך מעוטק לכי במזיט את ש"ב
הרה"ח השלם מויה דוב אורי לעלותו על כסא הרבנות
בקי קריבטש. זאב בילליג — סטרליסק.

אני מגיש כזה את ברכתי במזיט רוב אושר
לרעי הנכבד מר אהרן הרבסט פה לארוסו את בת
הנכיר מר אייזיק ראמשטיין בכרודשין.
ליב באנגער — קניהינטשע.

הנות פלשתינה בלבוב פאסאש פעלער.

מרתף פלשתינה בעיר יאנוב הסמוכה ללבוב.

כהפאסאש פעלער פתחנו הנות, למכור כאחדים כל תוצאות ארץ המדתנו
ובפרט יין טבעי ומרפא וקאניאמ מארץ ישראל מברטי התקוה בכקבוקים
גדולים ומטנים התומים בחותם הכרת המסחר "פלשתינא". וכעד הקונים
מערי השרה נשלה מהמרתף הפלשתיני ע"י מסלת הברזל והרואר בחביות
ובקבוקים בתיבות התומות.

אגב נעיר את הקונים, לבדוק ההתימה והפקקים, שלא יכשלו בינות מזויפים
מפירטא אחרת. לקונים פרטים נשלה בפאסט-קאלי כטה בקבוקים, ככדי
שיוכלו למעוט מהמרא טבא בקידושא רבא דביה תהרי נפשא.

להזמין על הכתובת:

„PALÄSTINA“ HANDELS-GESELLSCHAFT
TIEGER & COMP., LEMBERG.

דבש משובה.

הדבש מיאנוב כבר קנה לו שם עולם וכפרט מבית התעשייה של
ריכטער, אשר קניתי לי מפני המרתפים וכלי מכשירים וכל הבנינים ומעין
המים, אשר גרבו לתוצאות דבש משובה יחיד בטינו, אשר יתקן לריך.
אנכי הוספתי, חדשתי ותקנתי כל המכשירים להשביע רצון הקונים, ותמכתי
יסודותי ברצון הטוב של ידידי ומכירי, אשר וואילו בטובם לשלוח לי את
הזמנותיהם על הארבעסע:

Janower Methbrauerei und Bienenwachsfabrik
D. H. TIEGER, JANÓW bei Lemberg.

ספרי למוד לתלמידים יהודים.

אף שבכתי ספר עכרים כבר הונגהה השיטה עברית בעברית נשאר עוד
לתלמידים הלומדים יחידים בבית ספרי הלמוד של הפדגוג המוסחה המפורסם
וודולף פונס הטובה שבשיטות. ספריו נתאשרו מאת המניסטרוים לחנוך ואלפי
מורים אינם מוצאים טובים מהם ללמד עברית בתרגום. ואלה ספריו ומחורם:

* פיעבעל חלק ראשון ללמוד הקריאה סחירו מכורך 32 הלר. (בחמשה קינדא
עולים 48 ספרים)
" " שני: תפלות ופרשת א' מבראשית וכו' 40 הלר. (בחמשה קילא
עולים 45 ספרים)

חמשה חומשי תורה כל המקסט מעובר בסדר פדגוגי ומתורגם שורה שורה לכרה.

מ' בראשית	1.40	בחמשה קילא עולים 12 ספרים
שמות	1.52	" " " " " "
ויקרא	1.10	" " " " " "
במדבר	1.08	" " " " " "
הדברים	1.20	" " " " " "
תפלות בני ישראל (בלתי מאושר)	1.68	" " " " " "
* תפלות ישורון עם ראשי פרקים בשפת אשכנז	1.08	" " " " " "

גליונות ללמוד כתב יהודי, חוברת שלמה 50

כל הספרים האלה, מלבד אלה המצוינים פה בכוכב מתורגמים שורות שורות
כל אחת במקומה. בתורה יש עיקר פירש"י ותקונים ללמוד כתב רש"י והערות
לבאורים ולדקדוק והוספה ללמוד הדקדוק.

רכט לקונים הרבה 25%, כחוי"ל 30% להזמין אצל המו"ל
RUDOLF FUCHS, WIEN II., KOMODIENG. 6.

האמעל לאנדערס בקראקא.

הנני מודיע בזה את אחי היהודים הנאים לקראקא, כי אני מקבל על השבועי את בית המלון ומסעדה היהודים בקראקא רחוב שטרארדא 11 ואנהל אותם באופן מודרני בתכלית החדור והריוק. כל בית המלון יתחדש מעתה ברהיטים חדשים וכו' כפי דרישות כתי המלון המהודרים. השרות תהי' עצהווייט ואשתדל למלא רצון אורחי ולהשביעם מורת רוח גם במלון וגם בבית המאכל. המזונות בתכלית הכשירות ליהודים חרדים אפילו למהדרין מן המהדרין וערבים לחיד וכל איש ימצא פה כל מיני מאכל ככל הישר בעיניו. גם משקים מכל המינים יהיו נכונים לדורשיהם. המחירים ממוצעים. בבית המלון אולם גדול לחתונות לחגיגות ולאספות. מעגדל בוימינגער נכד של ר' העשיל בוימינגער ז"ל ובנו של ר' פנחס בוימינגער ז"ל.

גם גדול היה שם!

נראנערס 3 סארטען מאישיין-דריידלעך זינד צו בעקומען צו זעהר ביליגע פרייען נור בייא סיר גענען אנגאבע אינד נאכ-נאחמע. מחמת דיא צייט איז קירן ביטטע תיכף צו בעשטעללען.

אדדעסע:

Samuel Birnfeld, Lemberg
Kazmirzowska 21.

רשימה

מבית מסחר הספרים שלי המכילה 3000 ספרים שונים בכל המצועות, אשלה לכל דורש חנם איז כסה בהוקרה. דניאל שטערנפלד.
DANIEL STERNFELD
jüd. Buchhandlung Sereth. (Buk)

ברילאנטען

ניעדערל אנע

ניי געגרינדעט, גרעסער אויסוואהל פאן ברילאנטען, אהרנעהאנגע, רינגען א. א. וו. קולאנטעסע בעהאנדלונג, רעעל צו ביליגען פרייען.

Brüder Rapaport

Krakau, Dietelsgasse 51, II.

הגדות מחיי הנביאים

בספרה הערבית ונערכו עפ"י המקורות הראשונים הנדפסים ואשר עודם ככתובים עם הערות והארות רבות ונעתקו בפעם הראשונה לשפת עבר, ישפת הנביאים מאת דר. יצחק צבי אייזענבערג הי"א אויב ומשה. המחיר כתר וחמשה ה"ל. נמכר ע"י המצפה.

M. Gutwirth, Krakau
MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen. **AUSSER KARTELL.**

כשר גענזע-פעטט לפסח ראהעס הויטען עט פלוסער אונד גע-קאכטעס שמאלץ, ליעפעדע טענליך פרישעס

Juda Zins in Husiatyn (Galizien) פרייע הכשרים ותעודות מהרבנים הנאונים מפרעמיסלא וסטרי של"מ"א ומנהאון מברעזאן זע"ל, זענעדע אויף פערלאנגען.

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראל-טרייער דער גראספאן אקציען-געזעלשאפט

מיט סארק, שרייב-ערדער ענגעלי

גלעסעס לאנער פאלטשער, דיישער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט סארק, ענגעלי.

20.000 פלאטען ערשטערעסער קינסטלער

שטעטס אפ לאנער

רעפראדוקטיוולע אונד ווערקשטעטע אפ אדעס. בעסטע אומטוישיג פערמינגען. — פרייקאראנע גראסיס אונד פראקא.

ליעבער, טעלעפאן II 2033
קראקא, טעלעפאן 461

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען בעסטע בשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט. ווי עלעקטרישע קראפט א. א. וו.

אונד ערצינגט נור פרימאדיווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

Salomon Podhorzer, Tarnopol, Sobieskiplatz

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען בעסטע בשרה דעליקאטעסע. דיא פאבריק איזט לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען אונד הוינענישען פארדערונגען איינגע-ריכטעט, וויא עלעקטרישע קראפט א. א. וו. אונד ערצינגט נור פרימא ווארע.

Gesetzl. geschützt

Abteilung: Briefl. Unterricht.

Ausbildung zum tüchtigen Korrespondenten,

Buchhalter

Rechnungsbeamten, Schönschreiber.

F. Simon Berlin W 35.

gerichtl. Bücherrevisor

gerichtl. Verlangen

Sie gratis Probelektion 13

Newyorker Germania

Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 30,747.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— }
Reserve v. früheren Jahren für Dividende 11,718.647.— } " 13,934.003.—

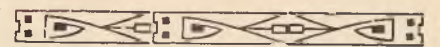
Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Policen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reise um die ganz Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizza frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:

Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht

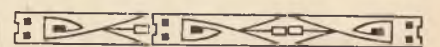
Wundervolles für Bruchleidende!

K. k. patentirtes 41588

Radical abhülffliches Bruchband, kleine Dimension, geringstes Gewicht, ohne Feder oder Metal, schmerzlos, ohne Druck wirkend.

Anfragen mit retourporto an:

M. KANTOROWICZ, PODGÓRZE,
bei Krakau.

כמה מתפוחי אדמה של פסח בהכשר נמור.

נעשה תחת השגחה פרטית של הרב אבד"ק דקהל ארטהאדאקסען שאר-וואר לעשות "וורשטל" ולכל מיני אפיק לחג הפסח אפילו ליחודי סגולה שאינם אוכלים מצה שרויה בפסח. כל קונה יקבל כתב עדות הנקרא הכשר עם הקטה וכתב המלמד איך להכין מעשה האפיק.

הקטן

שלום צבי ביסס הלוי.

BISS SALAMON in Särvár Ungarn
Eisenburger Komitat

ליהודים חרדים הנוסעים לוויין.

עלעגאנט מאדערן

רעסטוראנט

ערסטען ראנגעס

פערלעסליך כשר פערלעסליך

אונטער פערזענליכער לייטונג דעס רע-נאמירטען רעסטוראטערס יעב פיינמאס אים פראכטפאלען ניכוי האמעל גיריורה וויען II קליינע שפערלאססע 5. האכצייטען אונד באנ-קעטס ווערדען ביי ציוולפרייען פיינ אונד עלעגאנט אויסגעפיהרט. רעפערענצען איבער כשרות צור געפ. פערפוינגע.

האמעל ורעסטוראציאן כשר לבעיב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב רחוב רועניצקא 13
טעלעפאן נ"ו 1314

להתונות.

מחותנים הרוצים להגות התונה בעיר נבריה אין טוב מהעיר רישא (Rzeszów) אשר במרכז גליציה ושם אין מקום טובשר מבית מלוני המוכן מחדש והמשוכלל בכל התקונים החגיגיים ובחדרים נהדרים מיארים באור אלקטרי וכו' ארוחת דשנה ורעננה ערבה לחך יהודים כשרים וכשרה אף לאוכלי חולין על שחרת הקדש. משקים מן המבחר מכלו המינים. לחתונות, למחולות, לאספות ולדרשות הכינותי היכל גדול 192 מטר מרבעות ונכון הוא לכל הסודיע מראש, פנחס בערגער.

HOTEL BERGER, RZESZÓW.

Wyd.: S. M. Laser

Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.